de
CHRISTUS-
SPELER

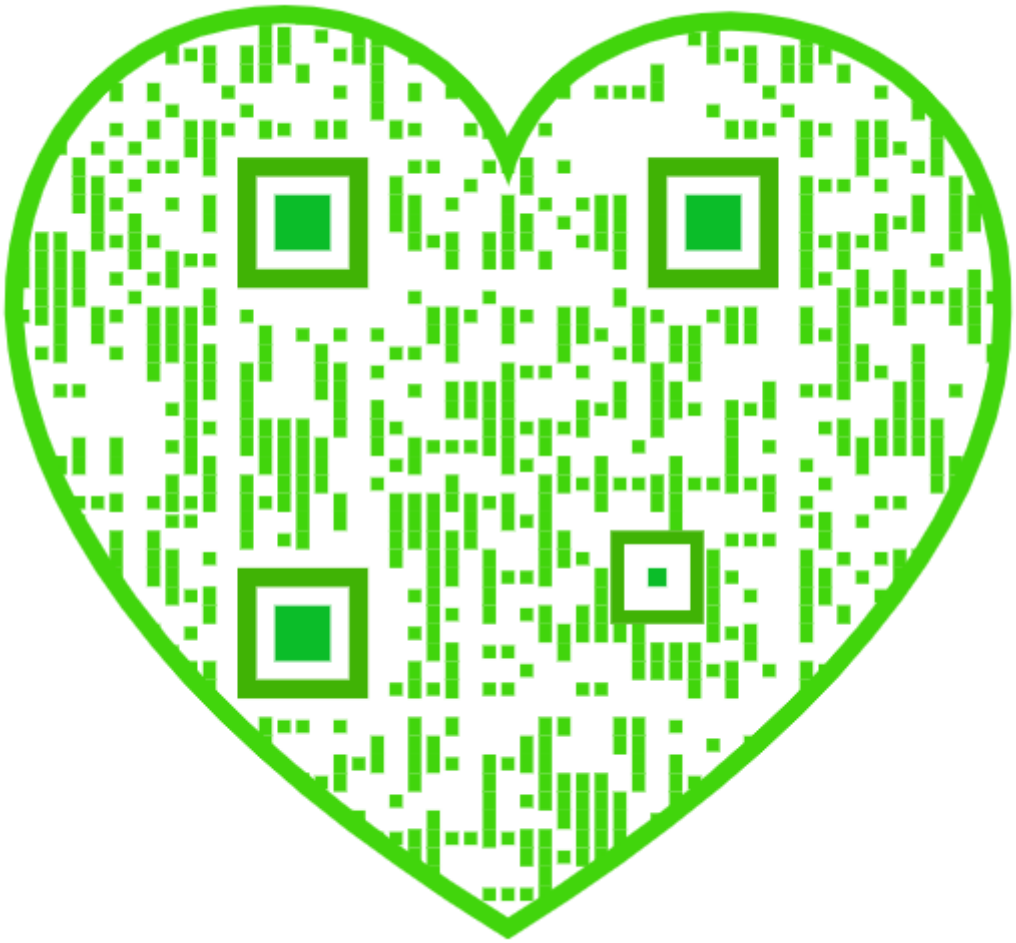

DE CHRISTUS-SPELER

U I T G A V E : „V O X R O M A N A", R O T T E R D A M
IN OPDRACHT VAN DE EERWAARDE KRUISHEEREN TE UDEN

DE CHRISTUS SPELER

„DE LEERLING IS NIET
BETER DAN DE MEESTER"

DOOR

JAC. SCHREURS M.S.C.

IN HET
CRISISJAAR
1936 BIJ HET ZEVENDE
EEUWFEEST VAN DEN
STERFDAG VAN THEODORUS
DE CELLES, STICHTER VAN DE ORDE
VAN HET HEILIG KRUIS; EN BIJ HET VIJFTIG-
JARIG BESTAAN VAN HET COLLEGE VAN HET
HEILIG KRUIS TE UDEN WERD DIT SPEL DOOR
JAC. SCHREURS GESCHREVEN ALS EEN
BELIJDENIS EN OPGEDRAGEN AAN ALLE
KRUISBROEDERS EN KRUISTOCHTERS
TER EERE VAN JESUS CHRISTUS,
DIE DOOR ZIJN KRUIS DE
WERELD VERLOST
HEEFT.

„DE CHRISTUS-SPELER"

HET VOORSPEL

TROMPETTEN KONDIGEN HET BEGIN AAN; ACHTER HET GESLOTEN GORDIJN SPREEKT:

DE WET DER GENADE.

God, die U siert met Engelen en bloemen
En 't lot der levenden draagt in Uw hand,
Erbarm U over dit weerbarstig land
Der menschenkinderen, die U Vader noemen;
Vader des Levens, in der tijden nood....

STEMMEN.

Vader des Levens!

DE WET DER GENADE.

hoor den roep der dalen,
Waardoor de kinderen van Uwen Schoot
Als schimmen en als schaduwen verdwalen....

STEMMEN.

Wij dwalen!

DE WET DER GENADE.

van het allerhoogste goed;
Breek, Heer, hun hoogmoed en hun wild begeeren;
Herleid hen naar den oorsprong van hun bloed
En laat, door ootmoed wijs, hen wederkeeren
Langs alle paden naar Uw vaste woon....
Herinner U, o God, Uw goeden Zoon
Die alle wegen Uwer kinderen kende

En, hen gelijk in nooden en ellenden,
Het heil der wereld kocht zoo duur, zoo duur;
Geef dit geslacht nog eens Uw Geest van vuur
En ziel aan ziel de brandende genade
Van liefde zonder maat en groote daden;
God, kleed nog eens met wapenen van licht
Uw zonen, stralend naar U opgericht
Zooals de steenen ridders hunner steden....

ALS 'T GORDIJN OPENGAAT KLINKT RUMOER VAN OPROERIGE STEMMEN EN GEROEP OM BROOD EN SPELEN; UITINGEN VAN WANHOOP DOOR MANNEN, VROUWEN EN KINDEREN.

De hoovaardige dictator en de tooneelspeler.

DE DICTATOR.

Gij waagt het dus hun honger te overreden?

DE SPELER.

Met een getuigenis van ziel en bloed!

DE DICTATOR.

Gij speelt hoog spel....

DE SPELER.

Voorwaar en 'k speel het goed:
Dit trots besef is mij nog bijgebleven....

DE DICTATOR.

Welk is uw spel?

DE SPELER.

Het spel werd nooit geschreven,
Het is het spel der menschheid en haar leed,

Dat wij herspelen gaan in 't eigen kleed,
Met zwakke midd'len en op eigen krachten;

DE DICTATOR.

Toon dan uw kunst, ik zal het eind afwachten,
En U beloonen, naar het resultaat;
Bedenk dat 't volk niet met zich spelen laat
En 'k hier geen enkel risico wil dragen.

DE SPELER.

Ik zal met God dit kans- en kunstspel wagen.

DE DICTATOR.

Bouw gij uw spel en ik ga ongestoord
Met de opbouw eener nieuwe aarde voort.... (AF)

DE SPELER.

Komt nader, die in 't spel een rol bekleeden!

VOLK.

Allen die hunkeren naar grooten vrede!

ANDEREN.

Allen die hongeren naar 's levens brood!

DE SPELER.

Komt, spelen wij het spel van hoogsten nood,

STEM.

De nood der wereld heeft mijn tong ontbonden;

STEM.

Ik heb mijn recht en ook mijn stem hervonden.

DE SPELER.

Aanvaardt de rol die ik U toebedeel:
Gij speelt voor Adam, man met uw houweel
En gij voor Eva, vrouw van vele zorgen;
Gij zijt mijn Abel, zuiver als de morgen
En gij zijt Kaïn, duister als de nacht;
Gij speelt dien Noach, die de tocht volbracht
En zingt het danklied van een nieuwe lente;
Gij zijt die Abraham der zwarte tenten;
Gij, schoone Izaak, zijt het zachte lam,
Dat Abraham uit zijnen Schaapstal nam,
En verder speelt gij vorsten en profeten
En zult U heiligen en zondaars weten
Zooals het spel en zijn verloop U leert;
Indien 't publiek ons spelen sabotteert
Als meer geschiedt, door fluiten en krakeelen,
Blijft gij uw rollen groot en rustig spelen....

STEM.

Waar speelt het spel?

DE SPELER.

Het speelt bij gindschen boom
Waarbij gij spelend en als in een droom
Den diepen zin hervindt van 't eigen leven,
Want 's levens boom heeft God een licht gegeven
En zulk een zoete vrucht in zijne kroon,
Dat, wie haar proeft, zijn kind wordt en zijn zoon....

VOLK.

Een kruis?!

DE SPELER.

Een kruis! want wij gaan spelend leeren
Den zin van 't kruis en in zijn schaduw keeren
Van wien wij in de wereld zijn verdwaald....
En wij gaan leeren dat slechts redding daalt
Vanwaar verlossing ons is toegekomen.
De schande is den kruisboom afgenomen,
Alleen de dwaasheid nog hangt aan zijn tak.
Die eeuwen door in bloei en bloesem brak
Voor wie naar hem, als heiligen òf als boozen,
Het pad opgaan der doornen en der rozen....

STEM.

Wij zullen zien!

ANDEREN.

Wij zijn voor 't spel bereid!

ANDEREN.

Wij zijn benieuwd waartoe dit spel gedijt

STEM.

En bij gebrek aan vrede, kleed en eten
Voor koningen gaan spelen en profeten!

STEMMEN.

Speler, wij gaan waarheen uw hand ons wijst!

STEM.

Ofschoon één rol, dunkt mij, een màn vereischt,
Een kracht die meer als wij en beter speelde:
Wie, zonder schade, zal den Christus beelden?
Wie onzer leeft in zóó volkomen staat?

DE SPELER.

Weest niet bezorgd, want plaats en tijd brengt raad
En God voorziet als wij op Hem vertrouwen;
Elk zij bedacht zijn eigen rol te bouwen,
Tot een schoon deel van een voltooid geheel....

DE BLINDGEBORENE.

Wat geeft gij mij als ik den Judas speel
Daar ik door God, van d' aanvang mijner dagen,
Voor werk in deze wereld werd ontslagen....?

DE SPELER.

Wie hier zijn voordeel zoekt van geld of lof
Past niet in 't spel, want hem ontgaat de stof:
Wij doen 't uit minne!
Keert dan ootmoedig in uw eigen binnen
En bidt den Geest, die wondre dingen werkt,
Dat Hij uw ziel verlicht, uw wil versterkt....
Steekt de trompetten, want wij gaan beginnen:
In den naam des Vaders....
en des Zoons....
en des Heiligen Geestes....

ALLEN.

Amen!

EERSTE BEDRIJF

OP HET VOORPLAN KOMEN OP, ALS DE GEVOLGEN DER ERFZONDE, ACHTEREENVOLGENS DE BLINDGEBORENE, DE ONWETENDHEID, DE KWADE NEIGING, DE STOMME, DE DOOVE, DE KREUPELE, DE MELAATSCHE, DE BEZETENE EN DE DOOD. TERWIJL DEZEN SPELEN, BEKLIMMEN DE WET DER GENADE EN DE WET DER ZONDE, HET WETBOEK DRAGEND, VAN BEIDE KANTEN HET TWEEDE SPEELPLAN, DE BERG, GEVOLGD DOOR DE ENGELEN DES LICHTS, DE BOVENNATUURLIJKE DEUGDEN, EN DE DAEMONEN DER DUISTERNIS, DE ZEVEN HOOFDZONDEN VOORSTELLEND. DE WETTEN ONTMOETEN ELKANDER BIJ HET KRUIS EN ZITTEN VAN WEERSZIJDE OP ZETELS. DE EERSTE FIGUREN, DE GEVOLGEN DER ERFZONDE BETEEKENEND, KOMEN OP ALS TOESCHOUWERS EERST BIJ 'T SPEL, WAARIN ZIJ GELEIDELIJK ALS MEDESPELERS WORDEN OPGENOMEN.

EERSTE TOONEEL.

JAN PUBLIEK.

Wij hoorden juist de zilveren trompetten
En spoedden ons, daar wij niet veel verletten,
Zoo goed en kwaad wij konden naar het spel.

DE BLINDGEBORENE (MET HOND).

Ik met mijn orgel en mijn leidsgezel.

DE ONWETENDHEID.

En ik met niets, om enkel te zien spelen.

DE KWADE NEIGING.

Ik kom wellicht om mij hier te vervelen
En om een stuk te schrijven in de krant.

JAN PUBLIEK OP DEN STOMME WIJZENDE.

Hij heeft van spel en spelen geen verstand
Maar zal met hart en ziel applaudiseeren.

DE DOOVE.

Door goed te kijken kan een doove leeren
En krijgt misschien de wijsheid nog in pacht.

DE KREUPELE.

De kreupele heeft zijn rustbed meegebracht
Omdat het schouwspel, zegt men, lang zal duren.

DE MELAATSCHE.

En ik een vouwbeen om mijn zeer te schuren,
Mijn ratel om de spelers aan te vuren.

DE BEZETENE.

En ik de zwartste duivel van de hel,
Met zonden zonder maat en zonder tel.

DE DOOD (IN WITTE DOKTERSJAS).

Excuus, dat ik hier niet verschijn in statie
Want ik kom recht van eene operatie....

DE BLINDGEBORENE.

Had ik hier zoo'n select publiek geweten,
'k Had zeker niet mijn bedelnap vergeten.

DE ONWETENDHEID.

Zeg, Stomme, zitten wij hier eerste rang?

ALLEN.

Sst, domoor, zie, het spel gaat aan den gang.

TWEEDE TOONEEL.

DE WET DER ZONDE.

Een nieuwe aarde en een nieuwe orde
Begroet mijn blik bij den gevloekten boom,
Die van zijn wortel tot zijn kruin verdorde,
Sinds Adam wakker schoot uit zijnen droom
En schreiend uittoog uit den groenen gaarde
In deze wildernis van laat berouw,
Waar hij door dalkom, distelen en aarde
Zijn schande vlucht met zijn beschaamde vrouw....
Van dezen berg beheersch ik het domein
Waarin zij, éérst geschapen dàn geschonden,
Aan mij voortaan schatplichtig zullen zijn
En onderworpen aan de wet der Zonde....
Zoo roep ik U, Hoogmoed, en uw trawanten:
Vorsten der Nacht, tribunen van het Vuur,
En zend U in de wereld als gezanten
En handhavers van mijne dictatuur.
Ik ben uw aller Wet en uw geweten,
Gij, Hoogmoed, sta als erfzoon aan mijn zij;
Gij zult mijn eerste Rijksminister heeten
En met mij deelen macht en heerschappij.

DE HOOGMOED.

Ik zal mijn hoogmoed aan uw macht verbinden
En 't aardsch geslacht, door scherp en fel betoog.
Weer keer op keer verwarren en verblinden
En met hem Babel bouwen hemelhoog.

DE WET DER ZONDE.

En daar een wereldrijk niet op een kranken
Doch op gezonden basis slechts kan staan,
Verleen ik U het toezicht op de banken
En stel ik U als schatbewaarder aan.

DE GIERIGHEID.

Zoo zal ik dan de schatkist gaan beheeren;
Een zware taak bij een verbeurd crediet
Aan kruisers en kanonnen en geweren,
Nochtans zal ik bestaan, wat gij gebiedt.

DE WET DER ZONDE.

Gij die door film, geschrift en duistre reden
De volkskracht en zijn wil te ontmannen weet,
Ontvang de bul van godsdienst en van zeden,
Gij die onkuisch zijt en onkuischheid heet.

DE ONKUISCHHEID.

Ik blaas mijn adem door de lage landen
En met mijn pest zal ik de wereld slaan;
Den zondvloed draag ik reeds in mijne handen
En veler steden grondeloos vergaan.

DE WET DER ZONDE.

Gij zult een vuur van Tweedracht gaan ontsteken
Tusschen de broeders van één huis, één land,
De broeder zal zich op den broeder wreken
En er zij vijandschap en moord en brand.

DE NIJD.

Roemvol zal ik het teeken Kaïns dragen,
Zie mijne handen reeds met bloed bedekt.
'k Ben de spion der blinde hinderlagen,
Die met zijn mantel houdt zijn knots bedekt.

DE WET DER ZONDE.

Gij, Gulzigheid, leert menschen maaltijd vieren
En tafelen bij wildbraad en bij wijn;
Herleid die mengeling van engelen en dieren
Tot mij in de gestalte van het zwijn....

DE GULZIGHEID.

Waar zware drank en spijs den geest bezwaren
De kennis duister maakt, den wil zeer traag,
Zal mij mijn taak slechts weinig moeite baren —
En d'oogen zijn steeds grooter dan de maag.

DE WET DER ZONDE.

En gij?

DE GRAMSCHAP.

En ik?

DE WET DER ZONDE.

Gij zult den mensch verbazen
Door vloeken en godslasterlijk misbaar....

DE GRAMSCHAP.

Ik zal de wijzen tergen en de dwazen
Tot zij als honden huilen naar elkaar.

DE WET DER ZONDE.

De Traagheid?

DE TRAAGHEID.

Zal zich van haar traagheid kwijten
Bij man en vrouw, bij grijsaard en bij knaap:
Mijn loom vergif zal 'k in hun lenden bijten,
Hen neer doen liggen in een zwaren slaap.

DE WET DER ZONDE.

Gij kent uw taak en zijt erop berekend;
Gaat uit en heerscht en voert langs dezen paal,
Zoo met den vloek als met den dood geteekend,
De stoet der menschheid van mijn tribunaal.

DE DAEMONEN AF: DE WET DER ZONDE GAAT ZITTEN. DE WET DER GENADE RIJST OP; UIT DE VERTE DE STEMMEN VAN DE ENGELEN DES LICHTS.

ENGELEN DES LICHTS.

Wilt allen tot de Wijsheid U bekeeren;
't Begin der Wijsheid is de Vrees des Heeren!

DE WET DER GENADE.

Ik ben de roeper in deez' wildernis
Met doem en dood en duisternis beladen.
De eenzame roepstem van het Licht, dat is
De tong der wijsheid en ook haar genade.

STEMMEN DER ENGELEN.

Effent de wegen en maakt recht de paden
En luistert naar de stem van Gods genade!

DE WET DER GENADE.

Ik ben de Wijsheid ver vooruit gezonden
En houd de menschheid wakker uit den droom
Van valsche goden en van donk're zonden,
Met de belofte van een rijken boom.

STEMMEN DER ENGELEN.

Opent uw ooren op de goede konde
Van eenen rijken en herbloeiden boom!

DE WET DER GENADE.

Hoort! Elk geluk komt immer uit een wonde,
Der menschen heil hangt eeuwig aan een tak:
Een grooter heil dan Adam heeft geschonden
Een zoeter vrucht dan moeder Eva brak....

STEMMEN DER ENGELEN.

Dàn wordt gij rein gewasschen in een wonde!

ANDEREN.

Dan wordt verscheurd de schuldbrief uwer zonden!

(ENGELEN KOMEN OP, EEN VOOR EEN).

DE WET DER GENADE.

Gij Kennis, zult beloften trouw bewaren,
Haar dragen als een licht de Menschheid vóór;
Gij kent den weg en zult dien weg verklaren....
En gij, Geloof, volg Kennis' lichtend spoor,
Opdat de Hoop, die U moet vergezellen,
Die U als stut tot 's hemels drempel kiest,
Zich niet na jaren, eeuwen, moe van tellen ;
Moe van verlangen in een nacht verliest.
Gij voert de derde naar de wereldweide
De schoonste van U allen als gezel,
Wijst haar de leliën der dalen, beiden,
Wijst haar de zon, de witte waterwél.
Spijst haar met raat en most van zoete bijen
En kleed haar in het allerwitste lam
En laat de Liefde door de wereld schreien
Zooals het ooilam blaat om Abraham....
Zij heeft de stem der kind'ren en der bruiden
En van het Kind de menschelijke stem,
Haar hart trekt naar de velden van het Zuiden,
Haar oogen zoeken steeds naar Bethlehem.
Want, Gave Gods, zijn Kind, meer dan gij beiden
Draagt zij in zich de wijsheid en de kracht,
De Wereld van zijn dwaalweg te herleiden:
Het grootste wordt door Liefde alleen volbracht.

DE LIEFDE.

Volgt mijn Schalmei, volgt allen mijn Schalmei,
Ik ben de Liefde en voer U God nabij!

DE WET DER GENADE.

Ook in uw voorzorg wordt dit kind bevolen
Voorzichtigheid, daar gij de listen spiedt:
De adders onder leliën verscholen
En van zeer ver den aard der dingen ziet;
Ook U, Gerechtigheid, mag ik belasten
Daar met de Liefde gij ook valt of staat,
Want zonder haar zult gij in 't duister tasten
En valt de blinddoek U van het gelaat.
Gij zult voor haar een zwaard getrokken houden
En, Sterkte, recht voor haar in 't harnas staan,
Opdat de Liefde, die ik U vertrouwde,
Mag veilig in uw sterke hoede gaan.
Wees gij haar maatstaf en haar feilloos meten
Want onder U is Liefde 'n roekloos kind.
Doch, Matigheid, dit moogt gij niet vergeten:
De Liefde heeft het recht geen maat te weten,
En nu eens dwaas te zijn en dan weer blind....
Gaat dan de wereld in, mijn Godsgezanten,
En voert de Menschheid naar den top der Tau
Die God als teeken en als Offertafel plantte
Voor zijnen Zoon en 't Kind der sterke Vrouw.

ENGELEN.

Bekeert U tot de tafel en het teeken
Van 't goede Lam, dat men geen been zal breken. (AF)

DE WET DER GENADE.

Zie, aarde en hemel door één stam verbonden....

DE WET DER ZONDE.

De moederstreng die weldra wordt geschonden....
Zie, dag en nacht gescheiden door dien paal....

DE WET DER GENADE.

De Wet der Liefde en de Wet der Zonde....

DE WET DER GENADE.

De nederlaag....

DE WET DER GENADE.

En ook de zegepraal.

ONDERTUSSCHEN HEBBEN DE BLINDGEBORENE EN DE ONWETENDHEID DEN BERG BEKLOMMEN.

DERDE TOONEEL.

DE BLINDGEBORENE.

Is dit de bergtop van den dooden ceder,
Die ook naar mij zijn dorre armen strekt
En waarlangs zwoegend berg op en weer neder
De lange karavaan der Menschheid trekt?
Een zwart gezang van boete, schuld en nooden
Een smachten naar een doel dat niemand vindt?
Gaan hier voorbij de levende' en de dooden?

DE WET DER GENADE.

De levenden!

DE WET DER ZONDE.

De dooden!

DE ONWETENDHEID.

En het kind....
Hier is het pad der doornen en der rozen!

DE BLINDGEBORENE.

'k Heb hier, vóór jou, mijn bedelplaats gekozen —
Want gansch de Menschheid trekt hier zwart voorbij.

DE WET DER GENADE.

De Heiligen!

DE WET DER ZONDE.

De Zondaars!

DE ONWETENDHEID.

En ook wij!

DE BLINDGEBORENE (TOT KRUIS)

Kom, vadertje, kom geef je aan mijn tasten....
De gansche Menschheid gaat hier ten gericht;
Ik offer aan jou voet mijn zwarte lasten;
De Menschheid offert aan mijn donker licht.

DE ONWETENDHEID.

Zie, wie komt daar naar dezen berg getogen?
Wat draagt hij aan zijn schouder voor een ding?

DE BLINDGEBORENE.

Is het wellicht een strijder der oorlogen,
Die 't strijdgewoel ontvlucht en draagt zijn kling....?

DE ONWETENDHEID.

Ik wil hem naar zijn naam en herkomst vragen;
Want luister: roepend opent hij zijn mond....

DE BLINDGEBORENE.

Hij roept dezelfde klacht die allen klagen,
Wanneer zij door het leven zijn verslagen....

DE ONWETENDHEID.

Strijder, zijt gij gewond?

ADAM.

Ik ben gewond!

DE WET DER ZONDE.

Adam, mijn slaaf, onder mijn juk gebogen....

ADAM.

Ik ken U niet, mijn schulden zijn betaald!

DE WET DER ZONDE.

Doch aan uw kinderen wordt de wet voltogen;
Weet dat mijn strafgericht U achterhaalt!

DE WET DER GENADE.

Adam, vrees God!

ADAM.

Hoe zou ik God niet vreezen,
Is dan zijn toorn aan mij niet openbaar;
Wie draagt, als ik, zijn striemen in zijn wezen,
Zijn vrees tot in de wortels van zijn haar?
In leed en boete is wel de wond genezen,
Maar God! hoe schrijnt haar teeken als ik, zwaar
Van arbeid en van jaren, kom gerezen
Naar dezen bergtop en naar Uw Altaar!

DE WET DER ZONDE.

Adam, vrees mij!

ADAM.

Te laat komt gij vermanen!
Te vroeg heb ik aan U het oor geleend,

Maar wijs geworden ben ik door de tranen,
Die heel een wereld om mijn dwaasheid weent.

DE ONWETENDHEID.

Heb ik mijn weten dan aan U verloren?

DE BLINDGEBORENE.

En zijn de blinden door uw blindheid blind?

DE ONWETENDHEID.

Hoe worden wij dan weer uit schuld herboren?

ADAM.

In Adam niet, mijn blinde zoon.... mijn kind....
Zoek kennis, kind, die U moet onderrichten;
En gij, mijn zoon, verbeid de witte hand,
Die zegenend uw sluier op zal lichten
En U de wegen wijzen en het land....
Laat àf van mij, die, machtloos en verstoken
Van alle goed, zijn dagen weet geteld;
En troost U: wat in Adam werd gebroken
Wordt door Een, uit zijn lendenen, hersteld....
Aanschouwt den Boom, waarin de storm bedaarde,
Houdt U godvruchtig bij zijn stam en wacht
De nieuwe Adam en de nieuwe aarde....
Nòg is er duisternis.... nòg heerscht de nacht!

ALLEN.

Adam! Adam!

ADAM.

Laat dezen man met vrede,
Die nimmer voor zich zelf raakt uitgeboet;
Nu hij wil gansch voor zijnen Maker treden

En ongestoord wil buigen aan zijn voet,
Om den gerechten Wreker te verzoenen....
Zoo treed ik dan beschaamd voor Uw gelaat,
Gebroken en gebruind door de seizoenen,
Uw schuwe man, vol schande en vol kwaad.
Neem aan, o God, uit mijn verbrande handen
De bronzen offerschalen van Uw zoon,
De heerlijkheid en vruchtbaarheid der landen,
Die wijd en dampend liggen voor Uw troon....
Zegen mij, God, en haar die in de krochten
Der aarde baarde en zegen het houweel,
Waarmee 'k den stuggen steengrond heb bevochten
Om 't brood, dat ik met vrouw en kind'ren deel....
Bescherm ons, God, bescherm ons telken morgen
En strek Uw hand ontfermend naar Uw deel,
Wees gij de deelgenoot ook van mijn zorgen
Om broedertwist en huiselijk krakeel....
Ik weet mij schuldig aan zoovele rampen,
Een zware last torsch ik op mijnen hals:
Want waar twee menschen zijn ontstaan twee kampen
En waar twee zonen zijn is één zoon valsch.

ONDERWIJL BESTEEG ABEL VAN RECHTS, EN KAÏN, GEVOLGD DOOR DE KWADE NEIGING. VAN LINKS DEN BERG EN BRENGEN HUN OFFERS AAN DE ZIJDE VAN ADAM: ABEL VOOR DE WET DER GENADE EN KAÏN VOOR DIE DER ZONDE — DE ANDEREN ZIEN AANDACHTIG EN IN AFWACHTING TOE. MUZIEK BEGELEIDT ABELS BEDE. ZIJN OFFER BRANDT.

ABEL.

Ik durf verschijnen naar omhoog
En voor Uw altaar treden,
Behagen vinden in Uw oog
En zijn met U in vrede....

Ik leg mijn offer aan Uw disch,
Het liefste van mijn stallen,
Omdat bij U verzoening is,
O God, en welgevallen....

Zijn voeten liggen twee aan twee
Als in gebed gebonden:
Zoo bidt mijn lam en lieve vee
En boet voor alle zonden....

Op U is al mijn hoop gesteld,
Gij zult mij niet beschamen:
Voor list, bedrog en fel geweld
Wil mij beschermen, Amen.

KAÏN.

Gevloekt het offer dat weer niet wil branden!
Gevloekt het vuur, de rook die nimmer stijgt,
Gevloekt mijn hoofd, mijn hart en mijne handen....
Gevloekt de Hand, die mij met vloek bedreigt!

DE WET DER GENADE.

Kaïn, vrees God!

KAÏN.

Ik ben met storm geladen!
Ik vloek den man, door wien een Kaïn wordt,
Die Kaïn aan de zonde heeft verraden,
En al zijn schande in mij heeft uitgestort!

ABEL.

Zwijg, broeder mijn!

KAÏN.

Ik zal U leeren zwijgen....
Ziedaar, mijn broer, onschuldig schaapke Gods!

Ik zie uw bloed als rook ten hemel stijgen....
Mijn offer brandt! — Gezegend zij mijn knots!

ADAM.

Judas! Judas! wat deedt gij met uw broeder?!

KAÏN VLUCHT LINKS AF; DAN VERSCHIJNT WIT EN VERWONDERD DE DOOD OP DEN BERG: HIJ BEURT ABEL OP EN GEEFT HEM AAN ADAM OVER, DEZE NEEMT HEM IN ZIJN ARMEN EN TOONT ABEL ALS EEN GEKRUISIGDE OP EEN KRUIS — STRAM EN ZWIJGEND. EVA LOOPT NABIJ EN VAN WEERSZIJDEN BESTIJGEN DE ENGELEN EN DE DAEMONEN DEN BERG.

EVA.

Abel, mijn zoon!! Wat is gebeurd? gebeurd?

ADAM.

Aanschouw uw zoon, o Eva, Smartenmoeder!

EVA (ONTVANGT HET LIJK IN HAAR SCHOOT).

O God! mijn God!

DE BLINDGEBORENE.

Het blijkt dat men hier treurt....

DE DOOD.

En naar de reden zal wel niemand gissen....

DE ONWETENDHEID.

Waarom sloeg die zoo'n kleinen broeder dood?

DE BLINDGEBORENE.

Stil! luister om van 't treurspel niets te missen....

DE ONWETENDHEID.

De vrouw draagt nu den dood in haren schoot....

DE WET DER GENADE.

En brengt haar eersteling als offerande....

DE ONWETENDHEID.

Aan wie?

DE BLINDGEBORENE.

Aan Een die in de heem'len troont....

DE ONWETENDHEID.

Kom blindeman, wij vouwen onze handen,
Want deze stilte is van God bewoond....

UIT DE VERTE DE MELODIE VAN HET „STABAT MATER" EN AFWISSELEND OP EVA'S KLACHT, DIE NU VOLGT, ZINGT EEN VERWIJDERD KOOR DE AANGEGEVEN STROFEN.

KOOR.

Quis est homo qui non fleret
Mundi matrem si videret
In tanto supplicio....

EVA.

Waar werd ooit lam zóó wreed geslacht
Als dit mijn kind, om hals gebracht,
Door wreede broederhanden?
O hoofd van Abel, zoo verlet....
O zoete vrucht, hoe fel geplet....
O mond, o witte tanden....

KOOR.

Eia, mater, fons doloris,
Me sentire vim amoris
Fac, ut tecum lugeam....

EVA.

Waar vlocht de dood een zoeter rood
Van rozen dan om zooveel nood....
Waar braken hechter banden?
O Eva schrei, beween dit hoofd
En zie in hem 't geschonden ooft,
Waarnaar gij watertandde....

KOOR.

Quando corpus morietur,
Fac ut animae donetur
Paradisi gloria. Amen.

VOORAFGEGAAN DOOR DE ENGELEN DES LICHTS EN GEVOLGD DOOR DE ANDERE SPELERS, BEHALVE DE DAEMONEN — DE WETTEN BLIJVEN OP HUN TROON — DRAGEN ADAM EN EVA ABEL RECHTS DEN BERG AF.

DE SPELER.

De Wet der Zonde heeft zich fel gewroken,
Doch daar men bij een baar niet stil kan staan —
't Leven wordt door één schakel niet verbroken —
Moet ook ons spel weer rustig verder gaan,
Herziet dan in figuren en gedachten
Hoe, van den aanvang af, elk volk, elk huis
Hun offers aan den Boom des Levens brachten
En ze eeuwen door op weg zijn naar het kruis.
Verrezen in het kruispunt aller wegen,

Deelt het de aarde in duisternis en licht
En zal ten lest, ten vloek of wel ten zegen,
Verschijnen op de wolken ten gericht....
De kruistocht naar het kruis is aangevangen
En zet zich groot door alle tijden voort
En allen gaan: de helden en de bangen,
Heiligen en zondaars trekken uit de poort —
Want als de Stem roept zegt niet één: tot later! —
En over zonde en gruwelijk bederf
Zond God de vloed van zijn verdelgend water;
En kalm en groot dreef Noach's heilig erf
Onder den zwarten nacht van looden regen,
Het blinken van den hoogsten bergtop tegen —
En Noach zong en zag met heel zijn huis
In 't licht der zon den bergtop en het kruis....
Daar komt hij, uit de wateren herboren,
De man Gods, Noach: wilt zijn danklied hooren!

NOACH (MET GROENE LOOVERTAK).

Heer, drijvend tusschen afgronden en zonnen,
Werd mijn vertrouwen niet beschaamd:
Zingend heb ik Uw water overwonnen
En uit Uw land, dat glanzend aêmt,
Mij eenen groenen loovertak gewonnen
Dien ik U offer, zoo 't betaamt.

Zoo kom ik naar Uw offerberg geklommen
Om, snakkend naar Uw goeden wind,
vol geur van honing en van nieuwe blommen:
Van brem, lavendel, thijm en mint —
Waar alle stemmen van ontzag verstommen,
— Een oude man, een zingend kind —
U al de reden op te sommen,
Waarom hij bij U vreugde vindt.

Ontvang mijn danken, God, ontvang mijn zingen,
Mijn stem, mijn wil en mijn gemoed;
Ontvang de aarde en al de goede dingen,
Die gij voor mij gespaard hebt uit den vloed:
De dalen en de bergen en de kringen
Der nevelen in den zonnegloed,
De zeven kleuren en de schitteringen
Van water, karmozijn en koningsbloed!

Ik offer U de vruchten mijner handen,
Het zweet mijns aanschijns voor U bloot,
Ik offer U de wijde pracht der landen,
Ik offer U den wijnstok en het brood;
Neem als een bloem mij tusschen Uwe tanden
O God, mijn God, wat zijt gij groot!
Neem dansend mij in Uwe goede handen
En neem mij levend, God, en neem mij dood.

In heimwee naar Uw licht ben ik geboren
En in Uw vrees, o God, gebaard,
De Stem der Wet klonk aldoor in mijn ooren
En reine kennis heeft mijn weg verklaard;
Maar meer dan hoop op glorie, mij beschoren,
Mij meer dan goud en aardsche schatten waard —
Heb ik Uw liefde, waardste der Trezoren,
O God, diep in mijn dankend hart bewaard....

Ik dank U nog omdat gij mijne oogen
Gewapend hebt met waakzaamheid en kracht,
Ik heb mijn rechten weg naar U voltogen
En in gerechtigheid mijn taak volbracht,
Neem van mij dan Uw Sterkte, nooit gebogen
Voor de bekoring van een duistre macht,
En — met mijn zwakheid, Heer, heb groot meedoogen:
Ik heb den geest des wijnstoks niet geacht.

DE SPELER.

En Noach kwam en stierf en ging voorbij
En na hem kwamen zijne vele zonen;
Die vielen in de machten der daemonen
En bouwden Babel, Babel naderbij;
En Babel viel. Maar in een nieuwe lente
Die God, om zijnen Zoon, de wereld schonk,
Verliet een man zijn geitenharen tenten,
Wiens voorhoofd, als gekust van eenen Seraph, blonk,
Om zwijgend ook zijn kruisberg te bestijgen
Met Izaak zijnen eergeboren zoon.
En Izaak sprak: „hoe zwaar valt mij uw zwijgen";
Toen trad die vader voor Gods tafel en Gods troon, —

ABRAHAM EN IZAAK HET BRANDHOUT DRAGEND, GAAN OP NAAR 'T KRUIS: DE PERSONEN, DE GEVOLGEN DER ERFZONDE VERBEELDEND, ZITTEN OP 'T VOORPLAN ALS PUBLIEK.

VIJFDE TOONEEL

DE SPELER.

En sprak tot God:

ABRAHAM.

Indien Gij mij bemint,
Heer, méér dan allen — liefde vraagt bewijzen —
Offer mij dan Uw ééngeboren kind,
Opdat ik Uwe liefde hoog mag prijzen....
Is het vermetel, God, wat ik begeer?
Vergeef het mij, laat ons de rollen keeren,
Ik leer U dan wat gij mij wenscht te leeren
En vraag U slechts, wat gij mij vraagt; niet meer!
Gij dus zijt Abraham en ik ben God;

Hoor, liever dan de keur van uwe stallen
Is mij uw overgave aan mijn gebod,
Bij roekeloozen is mijn welgevallen.
Waar is uw slachtmes, vader Abraham?
En waar uw brandhout uit de groene bosschen?
Waar is uw vuur, mijn God, en waar het Lam,
Beter dan 't bloed van runderen en ossen?....
Zwijgt gij? Hebt gij me lief? Waar is het pand
Van uwe liefde zonder eenig meten?....
Gij aarzelt?.... O mijn God! wat beeft uw hand!

IZAAK.

Het slachtlam, vader, hebben wij vergeten!
Ai! waar dwaalt weerloos huisdier door zoo'n woud?

ABRAHAM.

'k Wacht of soms God ons in een lam bejegent....

IZAAK.

Misschien dat een ons uit de wolken dauwt....

ABRAHAM.

Of een sneeuwwit ons uit de heem'len regent....

IZAAK.

Om de belofte, vader!

ABRAHAM.

Kniel op 't hout!....
O, wreede tweestrijd tusschen dood en leven....

IZAAK.

Wat wil dat mes?

ABRAHAM.

God weet het!

IZAAK.

Staal is koud....

ABRAHAM.

God, in Uw hand heb ik mijn wil gegeven....
Hoe fel gij ook mijn arm gemoed beproeft.

IZAAK.

Vader, zijt gij bedroefd?

ABRAHAM.

Ik ben bedroefd
Om God en om zijn Zoon, om U, om mij,
Om duizend raadsels, om voorbije heerschappij,....
Om onze tenten, om de looverhutten
Van ons zacht vee, om de verzande waterputten,
En om de groote dingen, mij beloofd....

IZAAK.

De bergen rooken....

ABRAHAM.

Zoon, buig uw schoon hoofd....
Uw schouder.... blanke hals en zoete ader....

IZAAK.

Wat gaat gij doen?

ABRAHAM.

O Abraham.... o vader....
Hier! zoon om Zoon en bloed om Bloed!
Als Abraham wil offeren, grijpt de Wet der Genade zijn hand.

DE WET DER GENADE.

Abraham! God zag het en Hij zegt: „'t Is goed!"
Hij heeft uw hart geproefd en van uw geest gegeten,
Hij is van U vervuld en van uw kracht verzaad;
Nu is 't zijn beurt van geven zonder meten
En van een Liefde roekeloos en zonder maat!
De Hoop wordt nu vervuld die Hij in U bewaarde
En de belofte rijp aan uwen sterken stam,
Nu wordt de aarde hemel en de hemel aarde
En Abraham wordt God en God wordt Abraham.

ABRAHAM.

Komt volkeren en vorsten opgetogen
Tot dezen Boom; buigt voor zijn heerschappij;
Dit is het Hout, dat wij aanbidden mogen,
Komt Izaak, Jacob, Israël nabij!
Komt Hagar, Ismaël en die moet dwalen
Door dorst verteerd in 's levens woestenij;
Komt die met Rachel 't dal des doods indalen
En die met Jozef gaat in slavernij!
Komt zonen, dochters hier uw krachten putten
En Jacob, kom aan dezen boom U stutten
En klim langs deze ladder God nabij!
Hier is een uittocht en een wederkeeren
En hier een diepe doortocht naar het Land;
Kom Mozes, naar den Sinaï des Heeren
En naar het Hout dat vlamt en niet verbrandt.

MOZES.

Hier is de deurpost met het Bloed bestreken,
Hier gaat de Engel des verderfs voorbij,
Hier rijst de staf der milde waterbeken,
Hier bloeit de boom der goede specerij.

AARON.

Ik zoek het Kanaän der roode druiven;

DE WET DER GENADE.

Zoek naar den wortel, Aäron, van uw staf;

MOZES.

Hier bloeit de boom der bijen en der duiven,
Dien God een bloesem zonder einde gaf.

JOZUE.

Ik heb den standaard op den berg verheven;

GIDEON.

Ik heb de scherpte van mijn zwaard gewet;

IFIS.

Ik kom U dansend tegemoet, mijn Leven;

SAMSON.

Mijn kracht, o boom, ligt onder U verplet;

BOOAZ.

Ik kom mijn kudde in uw lommer drijven;
Gij zijt mijn voorraadschuur, want ik ben Booaz;

SAMUEL.

Ik zalf den vorst met olie van uw olijven;

RUTH.

En ik ben Ruth, o boom, uw roode roos;

ABRAHAM.

Komt naderbij, profeten en gezangen,
Komt Koningen en liederen nabij!

IZAIAS.

'k Ben van uw glorie en uw vrees bevangen,

DAVID.

Mijn harp, mijn adem, en mijn heerschappij!
Aanhoort mij: „van het hout zal God regeeren!"

IZAIAS.

Er is geen schoonheid meer aan Hem, geen vorm....

ABRAHAM.

O Volken!

ALLEN.

Miserere!.... miserere....

IZAIAS.

En geen gestalte meer; gelijk een worm....

ALLEN.

Een worm!

IZAIAS.

Vertrapt onder de voeten
Der beulen....

ALLEN.

Beulen!

IZAIAS.

Sterft Hij aan het hout....

ALLEN.

O, Hout!

IZAIAS.

Om onze zonden uit te boeten —
En overwon den dood

ALLEN.

O, Dood!

ABRAHAM.

Aanschouwt

Den Boom, wiens wortels nooit verdorden,
Waaraan het leven immer vruchten vond,
De Grenspaal eener oude en nieuwe orde,
De Altaartafel van het Nieuw Verbond.

DIE VAN 'T BOVEN- EN BENEDENPLAN BREIDEN DE ARMEN ALS LEVENDE KRUISEN EN ZINGEN HET ATTENDE DOMINE, ET MISERERE UIT DEN PASSIE-TIJD, NA EEN PAAR STROFEN VERSCHIJNT EEN DEURWAARDER MET PAPPERASSEN, GEVOLGD DOOR DE GEWAPENDE MACHT EN DE BEZETENE, ALS ADVOCAAT VAN DEN DUIVEL.

ZESDE TOONEEL

DEURWAARDER.

In naam der wet: houdt op! het spel gestaakt!!

ALLEN.

Der Wet?

DEURWAARDER.

't Gezag dat voor de orde waakt....

ALLEN.

Orde?....

DEURWAARDER.

Doorziet uw middel en uw doel
En daagt den regisseur voor zijnen stoel
Die hier door middel van een spel het zaad
Der leer uitstrooit, vijandig aan den Staat,
Die voor zijn eigen welzijn dient te waken....

'k Leg dus beslag op 't stuk en al de zaken
Die 't spel betreffen als decors, kleedij,
Entrées en al....

ALLEN.

En wij? En wij? En wij?....

DE SPELER.

En wat met ons?

DEURWAARDER.

Gij gingt uw boek te buiten!

DE SPELER.

Op welke gronden moogt gij dit besluiten?

DEURWAARDER.

Het alziende oog der wet doorzag U snel;
't Is niet de eerste maal dat door een spel
Een oproer onder 't volk is uitgebroken;
De scherpe neus der wet heeft lont geroken
En smoort het vuur met feilloos apparaat,
Voordat de brand uit alle daken slaat.

DE SPELER.

Gij ziet wel vroeg, o wet, de daken branden!
Een wet die het geweten legt aan banden
Waar het in God zijn eerste Wet erkent,
Erken ik niet! —

DEURWAARDER.

Ziedaar het element,
De lont, het vuur dat in de kiem moet smoren;
Doch redeneeren is hier tijd verloren....

DE SPELER.

Welk schelmstuk legt gij mij ten laste, volk?

ALLEN.

Speel door!

DE SPELER.

Ik ben hun speler en hun tolk,
Die voor hun recht op brood en spel opkom.

DEURWAARDER.

't Volk heeft geen recht!

DE SPELER.

Het heeft zijn stem hervonden!
Het recht der zwakken is niet langer stom:
De nood der tijden heeft zijn tong ontbonden.
Het roept om een bewoonbaar wereldhuis
En om de vruchten dus van Christus' kruis!

DEURWAARDER.

De Staat beschouwt het kruis als contrabande!

DE SPELER.

Verzegelt dan het spel en boeit mijn handen,
Mijn mond verzeeglen zult gij niet, want hoor:

ALLEN.

Wij spelen door!....

DE SPELER.

Mijn stem werd reeds een koor!
Ik geef mijn lijf aan de overmacht gewonnen.
De ziel speelt door: hàar spel is nu begonnen:
Het spel gaat door! —

ALLEN.

Speler! Wij spelen door!!

DE SPELER.

Wat wij getuigen moeten we ook belijden:
De Christus is de Koning aller tijden.

GORDIJN VALT.

VOOR HET GORDIJN SPREEKT DE ONWETENDHEID:

DE EPILOOG.

Van heel dit spel heb ik niet meer begrepen
Dan dit: dat men het kruis niet kan ontgaan
En dat men, wijs, onwetend of geslepen,
Goed doet van tijd tot tijd een kruis te slaan;
Misschien heeft men het kruis te veel vergeten
In deze wereld zóó vol kruis en nood,
En vond men bij het kruis — wie zal het weten? —
Voor duizenden weer vrede, werk en brood;
Niet ieder brood wordt broederlijk gebroken,
Maar ieder kwaad wordt door zichzelf gewroken.
Ik wacht geduldig op het tweede deel,
Waar 'k als de Onwetendheid weer medespeel.

TWEEDE BEDRIJF

EERSTE TOONEEL.

DE SPELER.

Daar we allen, één voor één, onwaardig ons beleden,
Zoo moet ik noodgedwongen en ten einde raad,
Als leider van dit spel de Christus rol bekleeden —
Niet om mijn kunde of mijn voltooiden staat,
Daar ik me minder weet dan al mijn speelgezellen
En in volkomenheid ver onder hunne maat..
Geeft hierop acht als gij gaat oordeel vellen
En gij mij straks trekt voor uw hoogen raad.
'k Heb mijn Confiteor voor God gebeden,
En voor het gansche volk mijn schuld bekend;
En als de priester, vóór de altaartreden,
Vóór hij omhoog gaat tot het Sacrament —
Voel ik mijn ziel ontroerd en zeer beladen,
Van eene vrees en vreemde droefheid zwaar;
Want is mijn spel mij middel tot genaden,
Dan ook is dit tooneel mijn hoogaltaar,
Waar ik voor God — ten vloek of wel ten zegen —
Mijn eigen offerhandeling ga plegen
En gansch mijn geest uitstorten in Zijn hand,
Neem Gij dan, God, dit spel als offerand....
En gij speelt weer, in uw natuur geschonden
En voor ons schouwspel prachtig gegrimeerd,
Het smartenrijk gevolg der eerste zonde;
Gij stapt van straat in 't spel en omgekeerd
Zonder een loon of wonder af te wachten:
Uw loon is 't spel en de eer van het volbrachte.
Blinde, kent gij uw rol?

DE BLINDGEBORENE.

Ja, ik ben blind!

DE SPELER.

En gij?

DE ONWETENDHEID.

Ik ben onwetend en een kind;

DE SPELER.

Doch 't staat U vrij de wijsheid te beproeven.
En gij?

DE KWADE NEIGING.

Ik speel als steeds de rol der boeven,
Der wet- en schriftgeleerden enzoovoort....

DE SPELER.

En gij?

DE DOOVE.

Ik heb geen oor voor Christus' woord
En doe of ik 't in Keulen maar hoor dond'ren....

DE SPELER.

Gij speelt den stomme en roept alleen om wond'ren
En na 't Hosanna roept ge om Christus' dood.
En gij?

DE KREUPELE.

Ik lig als op mijn bed gepoot,
Maar als ik ooit door 'n wonder word genezen,
Zal ik de eerste bij den Landvoogd wezen....

DE SPELER.

Gij moet ook nu melaatsch zijn en onrein
En eens gereinigd bij de negen zijn,
Die zonder danken naar hun akkers gingen....

DE BEZETENE.

Ik ben bezeten en zal liedjes zingen
Of hevig schreien waar de wereld lacht.

DE SPELER.

Gij speelt den geestelijken dood, de nacht
En zult bij koude of hitte aldoor klappertanden....
Gaat dan: denk om gebaren en om standen
En doet uw woord, wanneer 't van pas komt, goed.

ALLEN.

Vertrouw ons want dat spel zit ons in 't bloed,
Waar de natuur ons zelf op voorbereidde;
En: Spel en werkelijkheid, wie zal hen scheiden? (AF)

TWEEDE TOONEEL.

OP HET BOVENSTE SPEELPLAN STAAT LANGZAAM DE CHRISTUS OP UIT ZIJN GEBED EN NADERT HEM HAASTIG LUCIFER, SLUIPEND, DAN BUIGT HIJ ZWIJGEND EN GROET EN RICHT ZICH OP ZIJN TEENEN OM GROOTER TE SCHIJNEN DAN CHRISTUS. OP HET BENEDENPLAN STAAT EEN LANGE, GROENGEDEKTE TAFEL, WAAROP PAPIEREN, TELEFOON-TOESTELLEN, EEN VOORZITTERSHAMER, EEN KARAF MET WATER, ROND DE TAFELZETELS; VAN WEERSZIJDE: STOKSTIJF DE WACHT, DE HAND AAN 'T GEWEER. STILTE.

LUCIFER.

Vóór deze bergen brandden in den gloed

Der avondzonnen was ik, rood als bloed
En karmozijn van ongerepte rozen;
Vóór nog de winden hunne wegen kozen;
Vóór ebbe en vloed en onbevlekte maan,
Zag ik een wemeling van werelden opstaan
En stond ik groot en zonder één gelijke
Als koning over duizend koninkrijken!....
Vóór God zich, in Zijn ongenaakbre weelde,
Met Engelen en hemelen omspeelde....
Was ik, en steeg ik juichend in mijn troon,
Want ik was Morgenster, Gods eerstgeboren Zoon:
Licht van zijn Licht en Leven van zijn Leven....
Kent gij mij niet?.... Vreest gij mij niet?....

CHRISTUS.

Ik bid en dank,
Ik bid en dank altijd: mijn spijs, mijn drank....

LUCIFER.

Aanschouw die staten, republieken, rijken
Die wereld, mensch, zoover uw armen reiken
Zal ik U geven.... als gij mij aanbidt....
Vreest gij mij niet, o mensch?....

CHRISTUS.

Ik vrees slechts dit:
Aan God alleen niet alle eer te geven;
Vlucht, Satan, in de duisternis, uw troon.
Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven!

(SATAN AF)

DE STEM VAN GOD.

Hoort! deze is mijn welbeminde Zoon!

STEMMEN.

Het dondert! Neen! Gods stem! God heeft gesproken!

DE ENGELEN NADEREN DEN CHRISTUS EN DIENEN HEM MET WIJN EN BROOD: ONDERWIJL LOOPT VAN ALLE KANTEN HET VOLK — DE SPELERS UIT DE EERSTE ACTE — DEN BERG OP EN SCHAREN ZICH OM CHRISTUS — DE ENGELEN, ALS EEN WACHT, STAAN ACHTER HEM. TEGELIJK KOMEN DE MACHTEN DER AARDE OP 'T VOORPLAN EN STAAN VOOR HUN ZETELS: ZIJ ZIJN IN 'T ZWART, DRAGEN HOOGE HOEDEN EN SERVETTEN EN BLOEMEN IN 'T KNOOPSGAT: TWEE ENORME AGENTEN VOLGEN HEM EN STELLEN ZICH OP. DE MACHTEN ZIJN DE HOOVAARDIGE DICTATOR, DE KAPITALIST, DE WAPEN-FABRIKANT, DE KUNSTENAAR, DE WETENSCHAP, DE PERS, DE RADIO EN DE FILMSTER.... ZE DRAGEN OP HUN HOEDEN OF ELDERS DE NAMEN DER DOMEINEN, DIE ZE VERTEGEN-WOORDIGEN. BIJ DEN INTOCHT DER DICTATOREN ONTSTAAT OP EENS EN VAN ALLE KANTEN EEN GROOTSTADSRUMOER VAN MOTOREN, TRAMS, KLOKKEN, SIRENEN MET TUSSCHEN-DOOR DE STEMMEN VAN VENTERS, KOOPERS EN LEURDERS. SOMS VERAF, DAN WEER NABIJ — UITROEPEN ALS: GARNALEN! ZIELEN! LOMPEN! ENZ. DUREN HEEL DIT BEDRIJF DOOR, SOMS SCHERPER EN NADRUKKELIJKER WAAR DE TEKST HET VRAAGT. LANGZAAM SCHUIFT HET GORDIJN VOOR HET BOVENPLAN TOE — OM ZICH NU EN DAN EVEN TE OPENEN OP CHRISTUS, DIE STIL SPEL SPEELT MET HET VOLK.

DE DICTATOR.

O, dom gespuis! vol dwaze afgoderij,
Vol bijgeloof en van begrip verstoken!
God spreekt tot niemand, dwazen, gij
Die U om elken donderslag verwondert;
Ik zeg U dat het dondert, dus: het dondert.

DE MACHTEN EN DE AGENTEN.

Het dondert!

DE DICTATOR.

Een electrisch zich ontladen
Der veel te hoog gespannen atmosfeer;

DE WAPENFABRIKANT.

Dus oorlog in de lucht....?

DE DICTATOR.

Precies geraden!

DE KAPITALIST.

En de gevolgen?....

DE DICTATOR.

Komen altijd neêr!

DE KUNSTENAAR.

Symbolisch?

DE DICTATOR.

Ja, in koele waterstralen!

DE WETENSCHAP.

In werkelijkheid?

DE DICTATOR.

In bommen, stank en gas!
Onweer en oorlog moeten zich herhalen.

DE WAPENFABRIKANT.

Natuurnoodzakelijk!

DE DICTATOR.

Bloed- of waterplas
Maakt geen verschil, want de natuur moèt luwen
En mag zelfs haar vernietiging niet schuwen
Om als een Phoenix uit haar eigen asch
Weer schooner te herrijzen en — waterpas!

EENIGEN.

Dat 's heidendom!!

DE DICTATOR.

Van een modernen heiden!

DE VORIGEN.

Wij protesteeren!!

DE DICTATOR.

Goed! op welk gezag?

DEZELFDEN.

Van Christus, dien wij zèggen te belijden....

DE DICTATOR.

Gij „zègt" Hem te belijden.... Ha! ik lach....
Waar ooit is uw belijdenis gebleken?
Ook politiek moeten de daden spreken,
Doch zij zijn stom, uw daden, zij zijn steen!....
Zegt mij, in welke punten zijt gij één?
Noemt mij één punt?.... Is Christus God?....

DE WETENSCHAP.

Voorzeker!

STEMMEN.

Ho! Ho! niet zeker....

DE DICTATOR.

Wel? wat zegt de spreker?
En gij belijders?.... Niettemin, ik prijs
Uw eenzaamheid en spaar U het bewijs
Of de bewijzen die zijn Godheid staven;
'k Wil slechts mijn aangevochte' idee handhaven.
En zeggen, dat het dondert zonder meer....

DE WAPENFABRIKANT.

En dat in oorlog slechts de atmosfeer
't Natuurlijk middel vindt om zich te ontlasten....

DE KAPITALIST.

Doch daar wij hier niet kwamen om te vasten,
Gaan we over tot de orde van den dag....

PLOTS ALS EEN WIND RENT DE BEZETENE ROND DE GROENE TAFEL; EN NEEMT IN ZIJN STORM HOEDEN, SERVETTEN EN PAPIEREN MEE, DE BOND IS SPRAKELOOS ONTZET, DE FILMSTER, DIE ALDOOR NIETS ANDERS DOET DAN TOILET MAKEN EN ZICH ZELF BEHAGEN, VALT IN ZWIJM IN DE ARMEN VAN DEN KUNSTENAAR.

DE BEZETENE.

En wie? en wie? en wie betaalt 't gelag?

EN PLOTSELING OVERROMPELT HIJ HEN WEER DOOR EEN DWAZE DANS:

Confereeren, delireeren, banketteeren, potverteeren, samenzweren.... babelbouwers, sabelhouwers, gummikauwers, wanbetalers, kopjekrauwers, witgedaste, aangetaste, vaste lasten, afgelaste....

DE DICTATOR.

Agent! kunt gij geen duivelen uitdrijven! ?

DE PERS.

Neen, dat is niets om in de krant te schrijven!

DE AGENT, TOT BEZINNING GEKOMEN, KNUPPELT DEN BEZETENE WEG, DE MACHTEN ZOEKEN HUN HOEDEN, SERVETTEN ETC., WEER OP EN HERADEMEN.

DE DICTATOR.

De draad van ons congres werd ruw verbroken,
Ik stel weer vast, dat God niet heeft gesproken!
De radio verspreidt deez' uitspraak snel door 't land,
Om erger te voorkomen en de pers, de krant
Zal aan mijn woord een hoofdartikel wijden
En dondersprаak en Godsspraak duid'lijk scheiden.

RADIO EN PERS.
(NAAR DE TELEFOON)

Wij staan gansch tot uw dienst! dictator heil!
Wanneer ik de oorzaak van de Godsspraak peil
Berust ze alom op bijgeloof en leugen:
Twee gronden die voor waarheid nimmer deugen,
Waarom ik dus veilig de conclusie trek,
Dat God niet spreekt, nooit sprak en bij gebrek
Aan 't stoffelijk orgaan ook nooit zàl spreken;
Dwaas is 't ons hoofd dus om een wet te breken
Die God niet geeft, nooit gaf en nimmer schreef.

ENKELEN.

Pardon!!

DE WETENSCHAP.

Uw redeneering loopt te scheef!
Uw wijsheid hinkt op kreupele praemissen....

DE DICTATOR.

Gij kunt U aan de hand der feiten vergewissen!

DE WETENSCHAP.

Die luider spreken dan welk onverstand!

DE KAPITALIST.

Door tegenspraak versterkt men niet den band
Die, om der wereld heil, ons hecht verbinde!

DE WETENSCHAP.

Ook niet de orakeltaal van een verblinde.

DE DICTATOR.

Ik duld geen tegenspraak!

DE WETENSCHAP.

Zoo gaat dan voort!

DE DICTATOR.

Een vraag? Waarom gelooft gij in Gods Woord?....

(ALLEN ZWIJGEN)

Want noodig is om vruchtbaar saam te werken
Dat men op ons congres, één fundament
Van eenheid vindt, waartoe zich elk bekent....
Gelooft gij op 't gezag der boeken of der Kerken?

(ALLEN ZWIJGEN)

Der Boeken zelf?....

DE WETENSCHAP.

Der Kerk!

DE DICTATOR.

Van welke Kerk?

DE WETENSCHAP.

Der Algemeene, die alleen het merk
Der Waarheid kreeg en houdt in zich besloten....

DE DICTATOR.

Welk merk?

DE WETENSCHAP.

Van eenheid en van ware grootte,
Van algemeenheid, heiligheid, en kracht,
Van oorsprong en traditie....

DERDE TOONEEL.

DE BLINDE KOMT MET ZIJN DRAAIEND ORGELTJE, GEVOLGD DOOR DE ONWETENDHEID, DIE EEN FLUIT SPEELT, DE MELAATSCHE, DIE RATELT, EN DOOR ALLEN, DIE DE GEVOLGEN DER ERFZONDE SPELEN. ONDER DIT TOONEEL OPENT ZICH HET BOVENPLAN EN LAAT ZIEN HOE CHRISTUS HET BROOD ZEGENT, VERMENIGVULDIGT EN UITDEELT AAN DE SCHAREN. ALLES ZEER STIL EN ZEER WAARDIG.

DE BLINDGEBORENE.

Heeren, goede nacht!
Men zegt, gij gaat een nieuwe wereld bouwen,
Vergeet dan ook een nieuwe menschheid niet....

DE ONWETENDHEID.

Zal ik die nieuwe aarde nog aanschouwen?....

DE MELAATSCHE.

Hoe zal de nieuwe mensch zijn, dien gij ziet?....

ALLEN. (NAAR ELKAAR WIJZEND)

Zoo niet ? ?

DE BLINDGEBORENE.

Zal hij soms blind zijn als de blinden....
Ik zoek het licht....

MACHTEN.

Hier is geen licht te vinden!

DE BLINDGEBORENE.

Dank U! Dank U!

DE PERS.

Dit mag niet in de krant!

DE ONWETENDHEID.

Onwetendheid komt hier om wat verstand
En om verklaring van zoovele zaken....

RADIO EN PERS.

Met onze zaken hebt gij niets te maken!

DE ONWETENDHEID.

Ik groet U, maar mijn domheid roept om wraak.

DE RADIO.

Verzwijgen, Omroep! Zwijgen is uw taak!

DE KWADE NEIGING.

Ik vraag U slechts van uw partij te wezen.

DE DOOVE.

Kent gij het middel om een doove te genezen.

ALLEN.

De boeken zwijgen!

DE DOOVE.

Dank U!

DE WETENSCHAP.

En met klem!

JAN PUBLIEK.

Heeft iemand voor den stomme hier een stem
Die omroeper wil worden om te loopen
Door heel de wereld met één S.O.S.?

DE KUNSTENAAR.

De goede stem is voor geen goud te koopen.

DE FILMSTER.

Het is een wonder!

JAN PUBLIEK.

Dank U voor de les!

DE KREUPELE.

Wie helpt een kreupele aan gezonde beenen?

DE WAPENFABRIKANT.

Niemand?

DE KUNSTENAAR.

Wel aan twee houten of twee steenen....

DE KREUPELE.

Dan kom ik later om mijn standbeeld weêr!

DE MELAATSCHE.

Wie reinigt een melaatsche van zijn zeer?

DE BEZETENE.

Ik wilde alleen en voor de grap maar weten
Van welken geest gijlieden zijt bezeten....

MACHTEN.

Vervloekt gespuis !

DE DICTATOR.

Agent! Drijf uit, drijf uit! !

DE DOOD.

Pardon agent! Weet gij voor mij een kruid?

MACHTEN.

Neen! tegen U is er nog geen kruid gewassen,

DE DOOD.

Dan groet ik U, gerokte ribbenkassen,
En volg maar weer den blinde en zijn muziek!

DE PERS.

Dit intermezzo is niet voor 't publiek
Bestemd!

STEMMEN.

Neen! Neen!

ANDEREN.

Alleen voor de verlichten!

DE WAPENFABRIKANT.

Een stel om op te schieten!

DE KUNSTENAAR.

Droomgezichten!

DE KAPITALIST.

Een schilderij! een Breughel, kunstenaar!

DE WETENSCHAP.

Daar zit gij nu, de handen in het haar,
Onmachtig dit probleem des levens op te lossen,

Hier staan wij stom als ezels en als ossen
Met alle kennis, kunde en techniek;
Als blinden voor de wondre mechaniek
Die „mensch" heet, arme menschen, niet bij krachten
De bron te stoppen van die duistre machten,
Die eeuwig woek'ren door ons merg en bloed
En steeds weêrkeeren in een langen stoet
Van spoken, droomgestalten en ellenden....
Wie dacht eenmaal dat diepst verderf te wenden?
Ziet, om de waan of weelde van een sterk geslacht
Hebben wij wetten en natuur verkracht
En boozer geesten opgeroepen dan bezworen;
De scherpte van den geest gaat hier verloren,
Op dit probleem breekt alle kunde als glas.

DE KUNSTENAAR.

Laat dat probleem dan wat het is en was;

DE KAPITALIST.

Waar wij niet heelen, kunnen wij toch helpen;

DE WAPENFABRIKANT.

Het leed verzachten en het bloeden stelpen;

DE PERS.

De menschheid leiden waar zij duister dwaalt;

DE DICTATOR.

De hand kan dienen waar de geest soms faalt.

ENKELEN.

Zeer wel!

DE KUNSTENAAR.

Wat baten ons bespiegelingen?

Wat baat een schip in nood het helder zingen
Van een matroos, die op de duinen staat
En zingend toeziet hoe een schip vergaat?
Het schip vergaat; de menschheid gaat ten gronde;
Humanitairen! kracht en kunst verbonden,
Ter redding, welk verschil ons anders scheidt:
Dit is ons uur, het uur der menschelijkheid.

MACHTEN.

Zeer goed!

DE KUNSTENAAR.

En eens zal ons de wereld prijzen
In standbeelden die uit de pleinen rijzen
Aan onzen naam, in eeuwig brons en steen....

MACHTEN (APPLAUDISEEREN).

Zeer wel! Zeer wel!

DE WETENSCHAP.

Doch gij vergeet alleen,
Dat wij nog juist een grond van eenheid zochten
Noodzakelijk voor ons werk in zijn begin:
Eén uitgangspunt....

DE DICTATOR.

Hoezeer ook aangevochten
Door één, dien ik opnieuw mijn voorstel in:
Ons saam te pakken in een bond van goddeloozen —
Eén macht, één haat, één streven en één naam!

DE WETENSCHAP.

Verachtlijk is de waanzin van den booze,
Erger dan aller dwazen dwaasheid saâm!

UIT DE VERTE ALDOOR, ALS AANGEGEVEN, ZULLEN STEMMEN KLINKEN VAN SJACHERAARS IN LOMPEN, ZIELEN ENZ., ENZ. SOMMIGEN LOOPEN ROEPEND DWARS OVER 'T TOONEEL.

KOOPMAN.

Geen lompen, heeren?

ANDEREN.

Zielen! Zielen! Zielen!

DE DICTATOR.

De dwazen zijn 't die voor een kruishout knielen;

KOOPMAN.

Geen zielen, heeren, voor een goeden prijs?

DE DICTATOR.

Weg, vuile jood!

KOOPMAN.

Ach, man, kijk niet zoo grijs,
Ik heb er niet zooveel als jij verkwanseld!

ANDERE KOOPMAN.

Garnalen he! Garnalen ho!

DE DICTATOR.

Agent!

DE KOOPMAN (TOT AGENT).

Kijk vent! je ranselt
Een eerlijk koopman die zich maar vergist —
Ha! die daar zou je ranselen — als je wist! —

DE DICTATOR.

Dat joodsch gespuis belet ons te vergaderen,
Verbiedt voortaan eenieder hier te naderen....
Duidelijk is de aanbidding van het Kruis
Een dwaasheid en een schandelijk abuis,
Waartegen elk met kracht moet protesteeren!

DE KAPITALIST.

De Staat bestraffe, wie die dwaasheid leeren
Met straffen evenredig aan het kwaad,
Dat deze schande doet aan volk en staat.

DE DICTATOR.

Dat kwaad is groot en tevens zeer verscheiden,

DE WETENSCHAP.

Oratio pro domo van den heiden!

DE DICTATOR (HAMERT).

't Kruis tast de volkskracht in haar wortels aan.

DE WETENSCHAP.

't Recht is met hamers niet kapot te slaan!

DE DICTATOR (HAMERT).

Ik spreek! door zijne leer en zijn ascese
Van ootmoed, die het menschelijke wezen
Ontzenuwt; want hoogmoedig van natuur
Is het opstandig....

DE WETENSCHAP.

Aan uw dictatuur?!

DE DICTATOR.

Rechtstandig!

DE WETENSCHAP.

Als een kruis?

DE DICTATOR (HAMERT).

Gelijk de stuggen,
Die onder dat zoet juk hun fiere ruggen
Niet krommen, nòch hun pure menschlijkheid
Inwiss'len voor een duistre onsterflijkheid.
Door zijn ascese van een vruchtbaar lijden
Riep 't kruis de jobsgestalte vroeger tijden
Over dit volk, dat op de vaalten zit
En nòg, en nòg met mond en potscherf bidt
En hàngt aan 't kruis inplaats van het te vloeken....

DE WAPENFABRIKANT.

Zoo hebben wij in 't kruis de kwaal te zoeken
En dus de vijand!

DE WETENSCHAP.

Grijpt hem samen aan,
Maar denkt eraan, dat Hij terug zal slaan
Daar Hij, dien ge eens aan 't kruishout hebt geslagen,
Zich niet als lam zal maar als leeuw gedragen
Als gij Hem nieuw gaat kruisen in zijn volk!

DE KAPITALIST.

Zelfs onder wijzen kreeg een dwaas een tolk.

DE WETENSCHAP.

Dwaas is altijd de wijsheid voor de dwazen,
Wier wijsheid God door dwaasheid zou verbazen,
Omdat de nacht het licht niet heeft erkend
Vindt hij in duisternis zijn kracht en element.
Grijpt aan den vijand, doch past op uw handen,

Want hij is vuur! Gij zult de vingers branden
En 't erger met U maken dan voorheen,
Niet door het kruis viel macht en kracht ineen
Maar bij gemis aan 't kruis dat d'aarde stutte
En waaraan eeuwen en geslachten putten
Naar ziel en lichaam, krachten evenzeer
Voor schoonheid, heldendom en riddereer,
Voor grootheid, kruistochten en kathedralen

DE DICTATOR.

En toch is 't kruis de bron van alle kwalen:
't Verpest den geest en dus ook de structuur
Der samenleving door zijn onnatuur....

DE WAPENFABRIKANT.

Daartegen dienen wapenen gekozen!

DE DICTATOR.

Verbonden in een bond van kruiseloozen,
Gaan wij den strijd met scherpe wetten aan.

DE WETENSCHAP.

Gij zult het volk met nieuwe kruisen slaan
En dezen Job, die duldt, nòg dieper deeren
Tot hij, in lijf èn ziel, zoo zeer gekweld,
Zich onverwacht, met onvermoed geweld,
Zal tegen U en uwe wetten keeren!
Wee U dan! Wet- en Schriftgeleerden, wee!
Een volk, ten doode toe getergd, is als een vee
Dat wild van razernij niet is te toomen;
Waarheen zult gij dan aan zijn woede ontkomen
Dan langs denzelfden weg, dien gij het drijft
En aan het kruis dat gij hem voorbereidde?

Ik raad u: raakt niet aan zijn ziel, maar blijft
Van wat God heilig is en Hij zich wijdde!

DE DICTATOR.

Hoe fel uw wee! ons ook in d' ooren klinkt,
Omhangen met een schrik van tafereelen,
Mogen we uw standpunt, daar het deerlijk hinkt,
Als de verlichten, helaas! nimmer deelen;
't Kruis blijft voor ons de vijand, zonder meer,
't Verwoest de volkskracht en krenkt bloed en eer
En 't maakt van leeuwen: lammeren en schapen.

DE WAPENFABRIKANT.

Hoe smeden wij nu snel het beste wapen?

DE DICTATOR.

Hoe slaan wij 't kruis en christendom dus klein?
Dit kan, dunkt mij, onze eerste vraag slechts zijn.

DE WAPENFABRIKANT EN DE KAPITALIST.

Wij, met verstand van wetten en wapenzaken,
Gaan aanstonds een ontwerp van wetten maken....

DE DICTATOR.

Wat stelt ge U voor?

DE WAPENFABRIKANT.

Een kanselparagraaf....
'n Belijdenis-verbod....

DE KAPITALIST.

Ik zal mijn slaaf
En slippendrager Pers het vuur injagen....

DE DICTATOR.

Prachtig!

DE KAPITALIST.

Zóó wordt het kruis aan 't kruis geslagen!

DE WETENSCHAP.

Aan wie ontleent ge uw recht?

DE DICTATOR.

Mijn macht is recht!

DE WETENSCHAP.

Dàn heb ik hier mijn laatste woord gezegd
En de historie mag mijn houding wreken....

DE DICTATOR.

Slechts door mijn wil hadt gij hier recht van spreken;
En door mijn macht ook zijt gij stem of stom!

DE WETENSCHAP.

Doch eenmaal weer keeren de rollen om:
Geen macht ter wereld strafte ooit het geweten,
Of werd door wet en wetenschap gebeten! — (AF)

DE KAPITALIST.

In slechts twee punten, even kort en klaar
Ligt heel de wet! —

DE DICTATOR.

Verkondig haar!

DE WAPENFABRIKANT.

Wie nog een kruis maakt, hij vermoordt zijn vader.
En wie het predikt is een landverrader.

STEMMEN.

Volmaakt! Volmaakt!

DE DICTATOR.

Ik keur de punten goed!
Dat pers en radio, met grooten spoed,
Mijn eerste, groote wereldwet afkonden!

ALLE TELEFOONTOESTELLEN RINKELEN, DE MACHTEN DRUKKEN ELKANDER DE HAND, SIRENEN LOEIEN, KLOKKEN LUIDEN, BOOTEN FLUITEN; DAN VALT ALLES WEER INEENS DOODSTIL. BOVEN OPENT ZICH HET GORDIJN EN TOONT DEN CHRISTUS-SPELER GROOT EN PREDIKEND OVER DE SCHAREN. ALLE ONGELUKKIGEN, VENTERS, KOOPLUI KOMEN EERBIEDIG OP 'T VOORPLAN STAAN EN LUISTEREN GEÏNTERESSEERD, DE MACHTEN, VERWONDERD EN GEËRGERD, HOOREN TOE, DE AGENTEN EN DE SOLDATEN STAAN IN DE HOUDING.

DE CHRISTUS-SPELER.

Ik zag met vreugd hoe goed het brood U mondde;
Men voedt geen kinderkens met schorpioen en steen;
Doch daar de mensch niet leeft van brood alleen
En ook de ziel haar recht heeft en haar reden;
Zoo hoort nu ook naar mijn acht Zaligheden....
Zalig de armen van geest,
Want hun behoort het rijk der hemelen;
Zalig de zachtmoedigen,
Want zij zullen de aarde bezitten;
Zalig zij zijn die weenen,
Want zij zullen getroost worden;
Zalig zijn zij die hongeren en dorsten naar de Gerechtigheid,
Want zij zullen verzadigd worden;
Zalig zijn de barmhartigen,

Want zij zullen barmhartigheid verwerven;
Zalig zijn de zuiveren van hart,
Want zij zullen God aanschouwen;
Zalig zijn de vreedzamen,
Want zij zullen Gods kinderen genoemd worden;
Zalig zijn zij, die vervolging lijden om de rechtvaardigheid,
Want hunner is het Rijk der Hemelen.

EEN VOOR EEN WORDEN DE ACHT ZALIG-SPREKINGEN
LANGZAAM EN DONKER DOOR ALLE VOLK HERHAALD.
MET HIER EN DAAR EEN HOOGER TOON VAN VREUGDE.
AAN 'T EINDE: EEN GROOT GEJUICH — DAN ZET EEN
KINDERSTEM HET „EERE AAN GOD IN DEN HOOGE" IN,
DAT DOOR 'T VOLK WORDT DOORGEZET, TERWIJL
HET GORDIJN ZICH LANGZAAM SLUIT.

DERDE BEDRIJF

EERSTE TOONEEL.

DE MACHTEN ACHTER DE GROENE TAFEL; ALLE VORIGEN BEHALVE DE WETENSCHAP, WIENS PLAATS IS INGENOMEN DOOR DE KWADE NEIGING ALS RAADSHEER.

DE DICTATOR.

Pas is mijn wet de wereld afgekondigd,
Of zie: de Christusspeler reeds bezondigt
Zich tegen haar door openlijk verzet,
Vermeert zijn schuld nog door een domme wet
Inplaats van mijne wereldwet te stellen, —
Zoodat 't niet moeilijk valt een vonnis hier te vellen,
Omdat hij duidelijk dubbel schuldig staat:
Aan volksopruiïng en aan landverraad.

DE KAPITALIST.

Doch daar 't niet taktisch bleek een man te moorden
Die, God of mensch of God — en —mensch misschien,
Het volk meesleept uit kracht van brood en woorden,
Stel ik hier voor van 't vonnis àf te zien —
Althans de executie op te schorten....

ENKELEN.

Accoord!

DE PERS.

Wij zouden ons de wieken kunnen korten
Want, inderdaad, het plebs is als een vee
En brood en mooie woorden zijn er twee,
Die 't zich niet altijd strafloos laat ontnemen.

DE RADIO.

Het heeft geen smaak aan stelsels en problemen,
Waarom de wereld van de geesten staat in vuur;
Wat kan hem koningschap en dictatuur,
Papier, traktaten, statistieken schelen,
Als 't vrede en brood heeft....

DE KUNSTENAAR.

Spelen!

DE RADIO.

Brood en spelen?

DE WAPENFABRIKANT.

Met brood en spel houdt men 't niet steeds in toom,
Wel met geschut!

DE DICTATOR.

Bravo!

DE KWADE NEIGING.

't Volk is een stroom
Waarop men welvaart door met kunst te varen;
Men moet zijn storm benutten, niet bedaren —
Uitbuiten zelfs....

DE KAPITALIST.

Doch dat vraagt groot beleid!

STEMMEN.

Zeer juist! Beleid! Beleid!

DE DICTATOR.

Dus, gij bepleit
De uitvoering van het vonnis te verdagen?

(INSTEMMING BIJ VELEN).

DE KWADE NEIGING.

Al vind 'k de reden taktisch en reëel
En in hun ernst een kans van beter slagen,
Moogt gij nochtans niet blind zijn algeheel
Voor de gevaren aan zoo'n uitstel eigen;
Bedenkt dat een, die nimmer slaapt, naar 't schijnt,
Zóó, straffeloos, uw invloed blijft bedreigen
En dat zijn ster klimt waar uw ster verdwijnt....
Zijn ster die, dag aan dag, al hooger schittert.
'k Geloof niet, dat hier uitstel winst belooft.
Ziet, hoe, door woord en spel, hij 't volk verbittert.
En opzet tegen U, zijn wettig hoofd;
Hoe hij vernielt, wat gij met moeite bouwde
Aan ordening en vraagt U eerlijk af:
Of U de volksangst langer mag weerhouden
De wetten toe te passen èn de straf.

DE FILMSTER.

Elk licht verdwijnt, want elke ster moet kwijnen....

DE KUNSTENAAR.

Als dra zijn beurs, zijn brood is uitgeput....

DE RADIO.

Maar hij verméért het brood voor al de zijnen,
Zegt men, daar hij 't als bloemen uit zijn mantel schudt.

DE KAPITALIST.

Reden temeer om ons niet te overijlen
En niet te vroeg den slaaf publiek te veilen!

DE KWADE NEIGING.

Dàn raad ik U: weest op uw hoede en waakt,
Eer aarde en orde onder uw voeten kraakt!

GROOT TELEFOONGERINKEL VAN OVERAL, PERS EN RADIO RENNEN NAAR DE TOESTELLEN EN ROEPEN ONTZET....

PERS EN RADIO.

De Paus!!.... de Paus moet den dictator spreken.
Ja, Heiligheid!

DE DICTATOR.

Niet thuis!!

RADIO EN PERS.

Hoezoo?

DE DICTATOR.

Afbreken!!

DE KWADE NEIGING.

Gesprek afbreken!

DE DICTATOR.

Weg! Ik ben niet hier!!

ALLEN.

Niet hier!

PERS EN RADIO.

De heilige Vader heeft plezier....
Want de dictator heeft zich zelf verraden;

DE DICTATOR.

Vervloekte telefoon!.... vervloekte draden!
Verraden? Ik? me zelf?.... Wat moet ik doen?

ALLEN.

Waar nood toe dwingt èn politiek fatsoen!

DE DICTATOR.

Dus naar Canossa?

ALLEN.

Naar Canossa!! Knielen!

DE DICTATOR.

Hier, Heiligheid!.... Zoon?.... in 't belang der zielen?....
Liefde?.... Gerechtigheid?.... het Kruis?.... de Pijn?....
Blijf op uw eigen geestelijk terrein!....
Het Kruis zijn politiek?.... der aarde grooten....
Een stem?.... de godsdienst is hier uitgesloten!
Zielen?.... hebben geen stem en dus geen recht....
'k Heb aan die wet mijn goedkeuring gehecht....

Een kerkvervolging?.... Neen, zou dwaasheid wezen!
Een dwaasheid, zegt U, die òns kan genezen?....
Het spijt me!.... Neen!.... Hoe, een versteend gemoed?
Later.... misschien.... dank U, ik maak het goed!

DE EENE AGENT TOT DEN ANDER.

Zoover zijn we' in de wereld dan gekomen,
Dat Zijne Heiligheid de Stem van Rome,
Den booswicht met een draad electriceert....

DE DICTATOR (GOOIT HOORN WEG).

Stom ding!! — Die grijsaard maalt!

ALLEN.

Zijt gij bekeerd?

DE DICTATOR.

„Zijn politiek is 't Kruis" — naar hij verklaarde.

ALLEN.

Een politiek van nul en geener waarde!

TWEEDE TOONEEL.

DE VORIGEN, JAN PUBLIEK EN HET MANNETJE VAN 'T LIEFDEWERK.

JAN PUBLIEK (TOT DE AGENTEN).

Hoe staat het hier? De crisis opgelost?
Men zegt: dat dit geval ons duiten kost
En dat er wel weer oorlog van zal komen!
Enfin! Wat hebben wij aan al dat bomen?
De kranten staan er elken dag van vol,
En geen die 't leest....

AGENT.

En wie het leest wordt dol!

JAN PUBLIEK.

Het schijnt hier steeds op ruzie uit te loopen....
Enfin! Had ik maar werk om brood te koopen;
Jan vraagt geen suiker op zijn brood, nòch koek
Slechts goed, hard brood en nu en dan een broek
En een pensioentje voor zijn oude dagen....

AGENT.

Jan, dat zijn boomen, die geen vruchten dragen
En waterlooze putten, gansch verzand....

DE PAPIERMAN.

Hier wordt, zegt men, veel oud papier verbrand,
Want waar geschreven wordt, wordt óók geschonden;
Ik ben van 't Liefdewerk naar hier gezonden —
Ik denk, dat gij ons liefdewerk toch kent —
Om alles op te ruimen wat gij schendt
Aan wetten, concordaten en verdragen....
'k Ruim alles op: daarbuiten staat de wagen.

JAN PUBLIEK.

Heeren, hoe staat het met de politiek?

ALLEN.

Agent! Agent!

DE DICTATOR.

Wij dulden geen repliek!

JAN PUBLIEK.

Gemuilkorfd weer mag Jan gaan lanterfanten
Van 't stempelhok naar de bureaux der kranten
En dan waar hij den honger huilen hoort....

DE DICTATOR.

Kalm gaan wij weer met onzen opbouw voort
Der menschheid, wat al moeite 't ons mag kosten;
Gij weet, dat nooit één mensch haar gansch verloste,
Dat de gebieden, die men ons te ordenen riep,
Oneindig zijn, dus veel te ruim en diep,
Dan dat één geest die allen kan bestrijken;
Dus riepen wij, om ons de hand te reiken,
Deskundigen te hulp, die, vertikaal,
Alsook horizontaal, naar welvaartsbronnen zochten
En roekeloos met de elementen vochten
Om, wat aan schatten soms verborgen lag
In hen, te rooven! En met groot ontzag
Roem ik de delvers, die in de aarde boren,
De luchtzee-roovers in de wolk verloren
En die van horizont naar horizont
De aarde doorkruisen; geen tot nog toe vond
In elementen, krachten of in boeken
Der wijzen steen, waarnaar ze eeuwen zoeken.
Doch wie zal zeggen, dat hem niemand vindt?
Het noodlot, ja, maar ook 't geluk is blind....

INEENS EEN GROOT RUMOER VAN STEMMEN NADERBIJ, MENSCHEN LOOPEN ROEPEND VOORBIJ, DANSEND, DE MACHTEN ZIJN VAN HUN ZETELS VERREZEN — DUIDELIJKER STEMMEN ROEPEN „DE SPELER"! „WONDER!" EN HOSANNA! ALMAAR DOOR.

MACHTEN.

Wat nu? Wat nu?

DE DICTATOR.

Wat zal er nu weer wezen?
Men roept! men tiert! „De blinde is genezen!"

MACHTEN.

De blinde?

AGENT.

Ja, die man, die altijd sliep,
En blind, echt blind hier met zijn orgel liep.

MACHTEN.

Genezen ? ?

AGENT.

Ja genezen! Kijk die straten....
De straten dansen, gek en uitgelaten....

JAN PUBLIEK.

Genezen door den Speler!.... Met wat drek!....

MACHTEN.

't Is gek!

AGENTEN.

't Is gek!

JAN PUBLIEK EN PAPIERMAN.

Het is om stapelgek
Te worden! Heil den Speler! Zie ze komen
Naar hier!

MACHTEN.

Naar hier?

AGENTEN.

Naar hier!

MACHTEN.

Zijn wij aan 't droomen?

AGENTEN.

Misschien!

JAN PUBLIEK.

Het is om dol te worden van plezier!

VOLK (MEER EN MEER).

De Speler!.... Hoort!! de blinde is genezen!

ANDEREN.

Een nieuw profeet is onder ons verrezen!

STEMMEN.

Elias! Mozes!

MACHTEN.

Volk, wees niet zoo dom!

STEMMEN.

Hosanna! Speler!

MACHTEN.

Wat?!

STEMMEN.

Hosanna! Kom!

MACHTEN.

Dat is de dwaasheid hier ten top gedreven!

STEMMEN.

Gij brengt het Licht!

ANDEREN.

Het brood! Het leven!

STEMMEN.

Gij zijt een licht op aarde!

ANDEREN.

En een zout!

ANDEREN.

Gij zijt een zuurdeeg!

ALLEN.

Gij!

STEMMEN.

Dat ons behoudt!

NAARMATE DE STOET NADERT, VERANDERT DE EERSTE UITGELATEN VREUGDE IN EEN INGETOGEN JUICHEN EN HET ROEPEN ALS IN EERBIEDIG BIDDEN, ONTROERD EN KRACHTIG. DE MACHTEN ACHTER DE TAFEL, STAAN VERBAASD EN GEËRGERD EN SPELEN MET GEBAREN VAN HULPELOOZE VERONTWAARDIGING. DAN TREKT DE STOET, ALS IN PROCESSIE, STATIG OVER 'T VOORPLAN, TERWIJL HET BOVENSTE GORDIJN LANGZAAM OPEN SCHUIFT; EENZAAM STAAT DAAR HET KRUIS MET DE ENGELEN DES LICHTS. KINDEREN IN DE VERTE, ROEPEN EEN AANHOUDEND HOSANNA! DE STOET NADERT: VOOROP ADAM, DRAGEND ZIJN HOUWEEL

VOOR ZICH UIT ALS EEN KRUIS EN ACHTEREENVOLGENS WEER ALLE SPELERS DER EERSTE AKTE IN HUN EIGEN FIGURATIE EN MET HUN ATTRIBUTEN; DAN KINDEREN MET PALMTAKKEN EN DAN ALLEEN DE CHRISTUS-SPELER, GEBOGEN EN ALS GEBROKEN, MEER DAN EEN BOETELING DAN ALS EEN OVERWINNAAR — ACHTER HEM, STIL EN VERWONDERD DE BLINDGEBORENE-GENEZENE EN DE ONWETENDHEID EN DE ONGELUKKIGEN. ALS DE CHRISTUS-SPELER IS VOORBIJ GEGAAN, SLUIT ZICH HET BOVENGORDIJN EN DOEN DE MACHTEN DEN GENEZENE HALT HOUDEN.

MACHTEN.

Gij kent belijdenis verbod en paragraaf
Of moèt die kennen, daar voor heer en slaaf,
Wie zij ook ook wezen, deze wetten gelden:
Wil ons dus kort de gansche toedracht melden.

DE KAPITALIST.

Ja, zeg ons klaar: wat is met U gebeurd?

DE GENEZENE.

Hetgeen gij ziet! De sluiers zijn verscheurd,
De duisternis is voor mij weggeschoven....

DE DICTATOR.

Doch wat wij zien, gaat ons verstand te boven!

STEM.

Ook dàt kan blind zijn soms en onverklaard....

DE KUNSTENAAR.

Zijt gij de Onwetendheid, die met hem waart?

DE ONWETENDHEID.

Eerst was hij dood en nu is hij geboren!

DE DICTATOR.

't Klinkt alles als een raadsel in onze ooren....

STEM.

Lost het dan op: de uitkomst ligt niet zóó diep!

DE ONWETENDHEID.

Ik weet alreeds dat Een, die oogen schiep —
Uw oogen en de mijne en de zijne —
Ook deze weer als sterren kan doen schijnen
Wanneer ze dood zijn, blind of soms verblind....

DE RAADSHEER.

Gij zijt Onwetendheid en hebt als kind
Geen titel U in dit gesprek te mengen.

DE ONWETENDHEID.

Maar als een kind U, heeren, licht kan brengen
In een zoo duister zaak als deze.... schijnt?

AGENT.

Zwijg stil! eer gij hardhandig hier verdwijnt....

DE DICTATOR.

Spreek, blinde gij; hoe is het voorgevallen?

STEMMEN.

Blinde?

DE DICTATOR.

En spreek de waarheid, dierbaar aan ons allen,
Die steeds bedrog en leugen achterhaalt.

STEMMEN.

Stil! Stil!....

DE GENEZENE.

De Speler kwam het speelplan afgedaald,
Maar hoe het kwam, zeg ik U, niet te weten
En heeft zich, waar ik beed'lend was gezeten,
Om mij bedroefd. Waarom, kan ik niet weten....
Plots zat 'k, het spel stond stil, als in een wolk
Van spelers en van ingetogen volk:
Het was doodstil en „wat gaat hier gebeuren?"
Riep ik; geen antwoord! Ik dacht sterren, kleuren
En bloemen te zien: doch ik zag ze niet;
Ik zag ze nimmer binnen 't zwart gebied
Der duisternis; alleen soms in mijn droomen.
Ik tastte met mijn hand; „wat gaat er komen?"
Heb ik gevraagd. „Het spel staat stil" — heeft men gezegd.
De Speler heeft zijn hand me op 't hoofd gelegd,
Want hij stond bij mij en ik rook zijn kleeren,
Toen hief ik — dwaas van mij! — Steeds véél te vol begeeren,
Mijn bedelnap.... Maar voor ik iets verstond
Heeft onze Speler speeksel met wat grond
Gemengd, als drek langs de oogen mij gestreken;
Dan voelde ik deze als schalen openbreken
En zag ik — of een deur werd losgedaan —
Hemel en aarde voor mij opengaan....
De Speler schrok.... gebogen en gebroken....
En allen schrokken.... niemand heeft gesproken....
„Ontferm U onzer!" riep een stem verdwaald
En alle spelers hebben haar herhaald....
Dan is de stad in juichen uitgebroken
Rondom den Speler en het spel ging voort,
Dit 's mijn geschiedenis....

STEMMEN.

En woord voor woord!

DE GENEZENE.

'k Heb hier en daar mijn nap nog uitgestoken
En met dit spel nog goede winst gemaakt....

DE DOOVE.

De Speler heeft mijn oor niet aangeraakt
Toch zal ik God en ook den Speler prijzen;

DE ONWETENDHEID.

Wie weet wat zulk een wonder moet bewijzen?
Ja! Waarom spelen wij; Emmanuel?

DE KREUPELE.

'k Spon nog geen zijden garen bij dit spel
Maar blijf mijn hoop ten einde toe bewaren;

DE MELAATSCHE.

Mij viel mijn zeer niet af als dorre blaêren,
Maar in mij zingt het als ik verder speel.

JAN PUBLIEK.

Wat dunkt U Heeren?

MACHTEN.

Niets!

JAN PUBLIEK.

Dat is niet veel!

DE DICTATOR.

Zijt gij de blinde, die ge' ons zegt te wezen?

DE GENEZENE.

Dezelfde nog — hoe vreemd gij dat ook vindt,
Doch niet meer blind!

MACHTEN.

Dan zijt gij nièt genezen!

DE DICTATOR.

Of: wèl genezen, waart gij nimmer blind?....
(LACHEN).

JAN PUBLIEK.

Heeren! dàt klopt niet met de harde feiten!

MACHTEN.

Wèl met de wetenschap, waar wij voor pleiten!

JAN PUBLIEK.

Méér dan ùw wetenschap is Jan's gezond verstand!

DE KAPITALIST.

Jij praat als Brugman, kerel!

JAN PUBLIEK.

Gij als Kant!
Maar zeker is dat gij nog veel kunt leeren
Door allereerst uw wijsheid af te zweren....
Goed hooren wat gij hoort en zien hetgeen gij ziet!

MACHTEN.

Een wonder is een wonder en dus niet!
(LACHEN-ERGERNIS).

JAN PUBLIEK.

Komt, zulke knollen moest gij niet verkoopen

Aan Jan, die steeds moet met citroenen loopen!....
Jan is een kerel van den platten grond,
Niet thuis in uwe hooge regionen —
Maar zijn verstand werkt helder en zijn hart gezond
En weet daarboven dus nog Iemand wonen,
Die blinden ziende maken kan en zienden blind
En vroeg of laat te tooveren begint
Om blinden en oók zienden te beschamen.

MACHTEN.

Zijt gij haast klaar?

JAN PUBLIEK.

De preek is over! Amen!
(LACHEN).

DE DICTATOR.

Blinde wat zegt gij van den speler, die U drek
Langs de oogen streek?....

MACHTEN.

Een zondaar of een gek?
Hoe noemt gij hem?

DE GENEZENE.

Speler!

VOLK.

Hoe zou hij anders heeten?

MACHTEN.

Bedrieger!

VOLK.

Speler!

STEM.

Nooit heeft bij menschenweten
Zondaar of dwaas zoo groot een werk verricht!

JAN PUBLIEK.

Hoort! God is licht en Hij bezoekt het licht
En niet de duisternis!

MACHTEN.

Wat zegt gij, blinde?

VOLK.

Hosanna!

MACHTEN.

Spreek!

DE GENEZENE.

Hosanna!

MACHTEN.

O, ontzinde!

VOLK.

Hosanna! Speler!

DE GENEZENE.

'k Zeg U andermaal;
Dat ik, die blind was, zie!

MACHTEN.

Brutaal! Brutaal!

DE DICTATOR.

Waar zijn zijn ouders, die wij willen hooren?
Is dit uw zoon?....

DE VADER.

Mijn zoon!

DE DICTATOR.

En blindgeboren?....

DE VADER.

Zeker!

DE DICTATOR.

Hoe komt het dan dat hij nu ziet?....

DE VADER.

Dat hij mijn zoon is weet ik....

OUDERS.

Anders niet!....

DE VADER.

Doch wilt hem zelve naar die dingen vragen,
Hij kan getuigen, want hij heeft de dagen.

DE DICTATOR.

Geef eer aan ons! Verhaal nog eens oprecht
Wat U geschiedde....

DE GENEZENE.

Ik heb 't U reeds gezegd
En als 'k U zeg, zijt gij op mij verbolgen:
Wilt gij soms ook den Speler spelend volgen?

MACHTEN.

Gij zijt zijn medespeler en zijn slaaf....

DE DICTATOR.

Verwaande dwaas denk aan de paragraaf!

VIERDE TOONEEL.

HET GEJUICH DER MENIGTE DAT VERSTOMDE, WORDT NAAR 'T EINDE VAN 'T VORIGE TOONEEL WEER LUIDER EN EINDELIJK, MET VEEL VOLK OMGEVEN, KOMT WEER DE SPELER. ALLEN, BEHALVE DE MACHTEN, BEGROETEN HEM MET HOSANNA! HIJ WIJST HUN EERBETUIGING AF.

DE SPELER.

Waaraan men denken moet kunt gij niet leeren,
Om wat men doet of niet doet kunt gij slaan;
Zoo kunt gij wèl het arme lichaam deeren,
Maar zal de ziel, de geest, U steeds ontgaan;
Want, hoe gekortwiekt ook en zwaar van aarde,
Heeft zij haar vlucht hoog boven uw bereik —
Want telkens weer hervindt zij doel en waarde
In heilig heimwee naar haar koninkrijk....
Hoemeer gij dreigt met onrecht en met wetten,
Hoemeer rumoer gij maakt in stad en straat,
Tot des te hooger vlucht zal zij zich zetten
En ver verdwijnen van uw geweld en smaad;
De vreugde van de ziel kunt gij niet roven;
Diè gaat uw macht en uw geweld te boven!

Het spel gaat door!

(GAAT VOORBIJ).

VOLK.

Wij spelen rustig voort!

(VOLK AF.)

STEM.

Waar werd ter wereld zoo iets schoons gehoord?

VOLK.

Hosanna! Speler!

JAN PUBLIEK TOT SPELER.

Gij hebt schoon gesproken!

MACHTEN.

Deez' schande ons aangedaan wordt fel gewroken!

DE DICTATOR.

Dit dom verzet wordt kort en goed gesmoord!

DE ONWETENDHEID (TOT GENEZENE).

Kom, wonderman, wij blijven hier niet wonen,
Want bij die heeren hooren wij niet thuis:
Jij, met je licht, niet bij die duist're zonen
Van 't wereldspel — en ik maak al een kruis....
Ook vader doet het als hij vraagt om werk en
Ook moeder's mespunt maakt het op het brood,
Ik maak het om mij levendig te sterken:
Tegen het leven soms en óók tegen den dood.

DE ONWETENDHEID DRAAIT HET ORGELTJE EN GAAT AF MET DE GENEZENE EN DE ONGENEZENEN. DE MACHTEN KEEREN TERUG NAAR HUN ZETELS. DE DOOD ALLEEN BLIJFT. DE DICTATOR WIJST MET EEN GEBAAR HEM ZIJN STAANPLAATS AAN ACHTER ZIJN ZETEL. DAN GAAN ALLEN ZITTEN. TEGEN DEN ACHTERWAND STAAN DE DAEMONEN DER DUISTERNIS.

DE KUNSTENAAR.

De stad bejuicht zijn Orpheus òf zijn dwaas,
Die gansch een wereld met zoo'n speler kan verbazen....

DE FILMSTER.

De blinde ziet!

DE KAPITALIST.

De blinde ziet.... helaas!

DE FILMSTER.

Hoezeer wij machten macht'loos ons verbazen!

DE RAADSHEER.

En ongestoord, trots paragraaf en wet,
Speelt hij met gloed de Christusrol ten ende.

DE KUNSTENAAR.

Een rasartiest!

DE RAADSHEER.

Daar gij 't hem niet belet!
En morgen weer ontwaakt het volk in zijn ellenden
En richt 't op U zijn honger als een zwaard....

DE KAPITALIST.

Het wordt hoog tijd hem 't spelen te beletten
Vóór alle blindheid door hem wordt verklaard!

DE DICTATOR.

Mijn politiek is 't nu, dat hongerzwaard te wetten,
Het door een zet te keeren tegen hem
En tègen hem òns schouwspel op te zetten —
Dan krijgt het spel door tegenspel pas klem!

MACHTEN.

Uw plan?

DE DICTATOR.

Is klaar; ik heb mijn kans gewogen!

MACHTEN.

Het laatste bedrijf wordt gansch door ons voltogen?

DE DICTATOR.

Het spel gaat door — door mij geregisseerd!

MACHTEN.

En wij?

DE DICTATOR.

Elk speelt de rol, die hem het meeste eert!

DE KUNSTENAAR.

Durft gij uw krachten met den Speler meten;
Een dilettant is nooit een ras-artiest.

DE FILMSTER.

En wie zijn reputatie bij 't publiek verliest
Wordt uitgefloten èn soms uitgesmeten!

DE KAPITALIST.

Het spel staat ongelijk! —

DE WAPENFABRIKANT.

Gij speelt met vuur!

DE DICTATOR.

Een kruisspel màg met geen Hosanna sluiten;
Pas nà 't Hosanna komt het avontuur.

DE KAPITALIST.

En nà het avontuur?....

DE KUNSTENAAR.

Begint het publiek te fluiten!

DE KAPITALIST.

En nà het fluiten?

DE KUNSTENAAR.

De volkomen nederlaag!

Zoo gaat het in de wereld van vandaag,
Heeren, want zoo ook ging 't in die van gister....
L'Histoire....! Een dictator, een minister,
Een Koning zelfs is nog geen kunstenaar:
De kunst is lieflijk, maar vol gevaar!....

DE FILMSTER.

Als Judith, die den Philistijn vermoordde....

DE DICTATOR.

Het gaat hier meer om actie dan om woorden
Elk speelt de rol die hem het beste past
Waarna elk weer zijn hande' in onschuld wascht
En alles gaat zijn gang weer als te voren....
Wat is een Wet, als we ons aan haar niet storen?
We hebbe' een wet en deze vraagt zijn bloed
En 't heil der wereld maant U aan tot spoed
Voor gij, te laat, in discrediet gaat raken.

DE FILMSTER.

Bloed roept om bloed!

DE DICTATOR.

Dat mag het volk uitmaken!

DE KUNSTENAAR.

Vreest gij den Meester, in den leerling, niet te slaan,
Die 't eerst de Christusrol in 't treurspel speelde
En, uit den dood als Phoenix opgestaan,
Zijn macht met alle Christusspelers deelde?

MACHTEN.

Als Phoenix opgestaan ? ! Jawel !

DE DICTATOR.

De dooden slapen!

En allen evenzeer; de herders èn de schapen;
Wien zou ik vreezen?

DE RAADSHEER.

Wie ter wereld vreest er
Die alle macht in handen heeft en recht?

DE DICTATOR.

De leerling is niet beter dan dé Meester,
En ook de Heer niet beter dan de knecht!
Ik vrees dit laatste bedrijf met U te wagen.

DE PERS.

En roek'loos door te spelen tot aan 't bloed,
Want Christusbloed blijkt bitter vrucht te dragen:
Een krans van doornen wordt een rozenhoed;
Eén martelaar roept duizend martelaren
En als één speler aan een kruis verteert,
Staat heel de wereld plots vol kruisen en altaren.
Dit heeft het spel der Menschheid U geleerd —
En die speelt dóór met God als rolverdeeler
Als Rechter ook aan 't slot een groote Speler....

DE KUNSTENAAR.

Zoo hoog beroep klinkt in uw mond banaal!

DE PERS.

In elk geval steek ik me' in geen gevaren
En houd me' op slot van zaken nog neutraal.

DE KAPITALIST.

Hoe? Wil mijn slaaf nog meê ter kruistocht varen?

DE WAPENFABRIKANT.

Daar raakt opeens de Wereldpers onklaar!

DE PERS.

Omdat ik objectief moet zijn en waar.

STEMMEN.

Jawel! dat kennen wij!

ANDEREN.

Het kan verkeeren!

DE PERS TOT KAPITALIST.

Daar gij mijn broodheer zijt en ik uw onderdaan,
Past het me niet tegen uw spel te ageeren:
Ik zal het spel dus objectief verslaan
En U, noch mij, noch ook den speler deeren....

DE KUNSTENAAR.

En spaart aldus de kool en ook de geit!

DE WAPENFABRIKANT.

Het spel is oud, niet meer van dezen tijd,

Die nieuwe middelen kent van bloedvergieten;
Waarom ik, als moderne mensch, nu pleit
Tegen het kruis, vóór and're rekwiesieten;
't Kruis is antiek, barbaarsch en inhumaan,
Een mensch blijft mensch en heeft toch maar één leven,
Ik wil een méér eervollen dood voorstaan
En kort en goed den man den kogel geven!
Zoo tevens sparen we ons veel ongemak
Van kruis en kruisweg en bebloede kleeren:
Geen lans of ladder, spons nòch nagelbak —
We hoeven slechts een peleton geweren,
Een witte muur, een zwarte zak, een koord....

DE DICTATOR.

't Is niet mijn zin! Het spel is te verheven
En, àls wij spelen, doen wij 't woord voor woord,
Zooals 't voor zooveel eeuwen werd geschreven:
Ik wil een kruis, een kruisweg zonder meer!
De dienstknecht is niet beter dan zijn Heer....
Doch kunt ge 't stuk in een nieuw plunje steken
Zonder zijn zin en prachtig slot te breken —
Ga vrij uw gang en geef elk een zijn eer:
Den man zijn hoed en den sergeant zijn strepen,
Geef den soldaat zijn khaki en geweer....
De vrouw haar tranen en de jood zijn knepen —
Mij goed, als dit de kunst en 't spel soms baat.

DE KAPITALIST.

Eén vraag? Wie zich voor Judas leenen laat?

DE DICTATOR.

Wie heeft de beurs hier en de zilverlingen?

DE KAPITALIST.

Bedoelt gij mij? Ik heb geen lust te dingen
Naar eene rol, die mij totaal niet ligt....

DE DICTATOR.

Zoo speel haar, uit traditie dan of plicht;

DE KAPITALIST.

Voor zulke argumenten moet 'k bezwijken....
Echter, mijn eind zal niet op Judas lijken;

DE DICTATOR.

Of zoek voor goede woorde' een woekerklant
Of nog voor beter geld een remplaçant,
Die zijne rol tot in den strop zal spelen;
Voor dertig zilverlingen zijn er velen
Die zich aan U verplichten — en met dank!

DE RAADSHEER.

Of biedt een werkelooze een baantje op de Bank;
Tien tegen een vindt gij een lustig kooper
In een ontslage' en schrale wisselIooper....
Ik ken.... een man....

DE KAPITALIST.

Wie dan?

DE RAADSHEER.

Ik ken hem goed....
Eerst blind.... en toen genezen.... is zijn bloed —
Hij was mijn vriend eenmaal — nog niet genezen:
Van buiten wel, van binnen niet zijn wezen —....
Hij was een dief als zooveel dieven zijn
En had een trek als allen en een pijn,
Die nooit genas. Ik ken hem vele jaren;
Hij was mijn vriend en hij had duivelsharen....

DE KAPITALIST.

Denkt gij?

DE RAADSHEER.

Ik weèt! Hij heeft blind geld verdiend
Hij hield de bedelcenten van zijn kleine vriend
En hij was donker en verliefd op tellen;
Doch spreek hem zelf, ik wil U niets voorspellen;
Maar hij is donker, donker.... ònder 't kleed —
Hij was mijn vriend.... ik zeg slechts wat ik weet,
De rest verzwijg ik — daàr begint de leugen....

DE KAPITALIST.

Meent gij, dat voor een Judas hij kan deugen?

DE RAADSHEER.

Ik meen nooit! Ik weet alleen en weet het goed.

DE KAPITALIST.

Hier is de beurs, beproef hem, doch maak spoed;

DE DICTATOR.

Zeg, dat hij klaar moet staan om ìn te vallen!

DE RAADSHEER.

Wat kan ik bieden?

ALLEN.

Zilver!

DE RAADSHEER.

Noemt getallen!

DE DICTATOR.

De tekst zegt: dertig!

DE RAADSHEER.

Best!

DE KAPITALIST.

En zònder dank!
Bied hem desnoods een plaats nog op de bank,

ALLEN.

't Is goed betaald!!

DE KAPITALIST.

En laat hem dan crepeeren!
(RAADSHEER AF).

DE RADIO.

Welk is mijn rol in 't spel?

DE DICTATOR.

Gij zult souffleeren
En.... brengt in 't stuk een heel nieuw element:
Omdat gij in den haan uw prototype erkent,
Zult gij uw stem naar alle wind doen waaien
En driemaal prachtig door het schouwspel kraaien,
Bij de verlooch'ning van de Christus-rol door een,
Die Hem zéér nà was en zeer vèr meteen:
Het volk!

DE GEESTELIJKE DOOD.

Ik ken mijn rol: stil spel en figuratie;
Ik geef uw Raad wat wijding en wat statie

En meer en meer relief aan uw persoon.
Mijn rol is klein maar sterk en ongewoon.
Van ingetoomde kracht en feilloos weten —
Ik speel het koude vuur dat U doet zweten....

DE DICTATOR (STAAT OP).

Het spel gaat door!

DE KUNSTENAAR.

Er komt geen einde aan!

DE FILMSTER.

Zoolang de wereld draait zal ook dit draaiboek gaan,
En daar waar menschen leven, blijven kijkers....

AGENTEN.

Naar keer op keer een broeder-lijk aan spijkers!

VIERDE BEDRIJF

TOONEEL ALS BIJ 'T VORIG BEDRIJF. DE MACHTEN EN DE FIGURANTEN ALSMEDE: DE STRATOSFEER-VLIEGER. DE RECORD-VLIEGER, BOUWINGENIEUR EN DE PHYSIEKER.

EERSTE TOONEEL.

DE DICTATOR.

Wat brengt gij, held, ons mede van uw reizen?

DE KUNSTENAAR.

Wat nieuws?

DE KAPITALIST.

Wat nieuws brengt ge uit de stratosfeer?

DE STRATOSFEERVLIEGER.

Slechts dit — en beter dan de steen der wijzen:
Een ijskristallen kruis!....

ALLEN.

Niet meer? Niet meer?

DE STRATOSFEERVLIEGER.

Vertikaal omhoog gestegen,
Boven wolk en wind en regen
Stond ik, zonder dag of duur,
In die glinsterende stilte
En die vuur-doorvlamde kilte
Van een hemelsch vuur....

Avondzon en morgenkrieken
Kleurde, om beurt mijn hemelzieken,
Orgelenden gondel rood,
Na en ver en niet te grijpen
Krekel, klonk 't al scherper pijpen
Van den heimelijken dood....

Hooger, riep ik, hooger stijgen
In dit zilverwitte zwijgen,
In die witte sterrenwei
En door zilte hemelkringen
Steeg ik als een dapper zingen
Eenzaam God nabij....

Hooger steeg ik ongemeten,
Zonder weg en zonder weten,
Zonder tong en zonder taal,
Morgen — avondster verblonk er,
En 't werd dag en het werd donker
In mij, om mij zeven maal....

Halfbedronken, halfbevrozen
In een roes van steenen rozen,
Zwierf ik in een zilver waas,
Tot ik zwijmelend van krachten,
Hemeldronken schaterlachte
Als een dwaas....

Aarde aan U teruggegeven,
Aan uw schoot en aan uw leven
Brand ik van een nieuwe dorst;
Al uw roem is mij ontvallen:
Méér dan maten en getallen
Is dit kruis van ijskristallen
Op mijn borst....

DE DICTATOR.

Genoeg! Genoeg! de schipper kan verdwijnen!

MACHTEN.

Een pover, wetenschap'lijk resultaat....

DE INGENIEUR.

Zijn uw bevindingen gelijk de zijnen,
Spaart dan tot later uw relaas en gaat.

DE DICTATOR.

Het eind' van al ons zoeken en begeeren,
Dat beter zijn begin kon zijn is dit,
Dat, waar wij ons al wenden en weer keeren,
In ieder ding eenzelfde wijsheid zit —
En dat de steen der wijzen die ge ons zondt te zoeken
En dien wij zochten door het gansch heelal,
In elementen als in wijze boeken,
In wetten en in maten en getal —
De ootmoed van een mensch is op zijn knieën,
Die Christus' kruis vast in zijn handen houdt....

DE DICTATOR.

Maar! dat is middeleeuwsch!....

DE KUNSTENAAR.

Antiek!

DE KAPITALIST.

Oud goud!

DE DICTATOR.

Niets voor moderne vorschers en genieën....

DE INGENIEUR.

De wereld wentelt tusschen hemelen en hel
En worstelt....

ALLEN.

Halt!

DE DICTATOR.

Wilt ons niet verder storen;
Een ander maal zullen w' U graag aanhooren,
Wij werden juist gewikkeld in een spel....
Het wordt hoog tijd om ons te gaan grimeeren,
Gij zijt bedankt voor uw prestaties, Heeren! —

(DEZE AF.)

TWEEDE TOONEEL.

DE VORIGEN, DE GENEZENE EN DE SPELER EN 'T VOLK, OP HET BOVENPLAN, OP DE PLAATS VAN 'T KRUIS, DE ZETEL VAN DE WET DER GENADE, DAAROP DE KERK ALS BRUID VAN CHRISTUS, OMGEVEN DOOR DE ENGELEN. OP 'T BENEDEN-PLAN ; ALLES ALS VROEGER EN TEGEN DEN ACHTERGROND, OP EEN ZETEL, DE GEESTELIJKE DOOD, OMGEVEN DOOR DE DAEMONEN DER DUISTERNIS. ALS HET TWEEDE TOONEEL BEGINT SCHUIFT HET BOVENGORDIJN OPEN.

DE GENEZENE.

Machten, uw dienaar voert den Christus-speler voor.
En mèt hem alle spelers en het koor
Der stemmen om het schouwspel te voltooien.

MACHTEN.

Het spel is goed; het mag den geest verstrooien.

DE SPELER.

Voorwaar! de kunst is zoet!

DE GENEZENE.

De Machten staan
Tot uw beschikking, Speler!

DE SPELER.

Wèl gedaan!
Ik dank U, voor uw goede zorgen, blinde!

DE SPELER (TOT DE MACHTEN).

Ik hoop in U goed tegenspel te vinden,
Waardoor ons spel aan actie wint en kracht.

MACHTEN.

Gij zult tevreden zijn!

DE SPELER.

Elk zij bedacht
Zich, voor òf tegen, duidelijk uit te spreken....

DE DICTATOR.

Op stuk van zaken zijn wij niet zoo'n leeken
Als gij vermoedt....

DE KUNSTENAAR.

Wij vormen zelfs een troep
En maken van tooneelspele' ons beroep....

DE SPELER.

O, als dat waar is heb ik goed vertrouwen:
Tesaam met U een schouwspel op te bouwen

Dat — laàt het dan slechts spiegel zijn, mij goed!
Zelfs voor de werklijkheid niet onderdoet.
Speelt gij de blinde weer, die zijt genezen?

DE GENEZENE.

Ik speel de rol die mij werd toegewezen,
Ik heb mijn licht verspild en speel dus blind.

DE ONWETENDHEID.

En ik?

DE SPELER.

Gij blijft, doch niet door eigen schuld, het kind
Dat overal naar het waarom moet vragen.

DE DOOVE.

En ik?

DE SPELER.

Doof voor de stem van een genade
En zonder antwoord als een steenen beeld.

JAN PUBLIEK.

En hij?

DE SPELER.

Stom als de steen die zwijgend speelt,
Totdat een Macht zijn steenmond zal doen splijten
En hij getuigen gaat van groote feiten!

DE MELAATSCHE.

En ik?

DE SPELER.

Der menschenzoon, melaatsch en zeer
En 't zinnebeeld der Menschheid meer en meer.

DE BEZETENE.

En ik?

DE SPELER.

De bijenkorf der zwarte zwermen,
Voor wie geen hemel is en geen ontfermen.

DE SPELER (TOT RAADSHEER).

En gij?

DE RAADSHEER.

De duisternis van alle bloed.

DE SPELER (TOT DE GEESTELIJKE DOOD).

En gij?

DE DOOD.

Een mond vol stilte en vol roet.

DE SPELER.

Gij kent uw rol van buiten en van binnen,
De laatste akte kan dus snel beginnen:
Elk op zijn post die niemand vrij verlaat.
Eerst op hun zetels daar de Hooge Raad,
En deze geflankeerd door de soldaten;
Voor 't volk is ruimte links en rechts gelaten.
Goed samenspelen zoo 't U is geleerd
En nooit den rug naar 't publiek gekeerd....
Nu even zwijgen; laat mij in uw midden
Eén Onze Vader voor het schouwspel bidden....
Het spel begint!

MACHTEN.

Het spel begint voor goed!

VOLK.

Het spel gaat door!

DE SPELER.

Broeders!?

ALLEN.

Tot aan het bloed!

DE SPELER.

Stilte!....

DE DICTATOR.

Hebt gij gedacht aan alle zaken?

DE SPELER.

Een goed spelleider, Machten, heeft te waken
Dat niets ontbreekt: aan alles is gedacht!

DE DICTATOR.

Het kruis? de krans?

DE SPELER.

Heb ik zelf hier gebracht.

DE DICTATOR.

Als gij 't verloop van 't spel eens repeteerde?
Het baat de kunst wanneer het spel niet hort;

DE KUNSTENAAR.

Voorwaar! De kunst is lang en 't leven kort!

DE SPELER.

't Verheugt mij, dat ge U tot het spel bekeerde
En U bezorgd maakt om zijn goeden gang,

Doch gij weet ook, dat, duurt een pauze lang,
Dit allerminst de kunst en 't spel kan baten.
'k Wil 't oordeel aan de spelers overlaten....

VOLK.

Speel door!

DE SPELER.

Ik zal in 't kort verhalen wat gebeurde....

DE KUNSTENAAR.

Het boeit den geest en het veredelt hem.

DE SPELER.

Nadat Gods hand van één de blindheid scheurde
En wat naar buiten klaarheid kreeg nòch stem:
Na 't groot gejuich der kleinen en der grooten
Heb 'k met mijn spelers in een nachtasyl,
Nog zéér ontsteld, het avondmaal genoten,
Het spel gerepeteerd en toen de nacht inviel
En één der mijnen — 'k dacht om brood te koopen —
Hij kreeg de beurs helaas! — mij was ontloopen,
Ben 'k naar de plaats gegaan mij toebedacht
En heb den nacht met bidden doorgebracht
Om, broeders, God voor alles te bedanken,
Mijn trouwe spelers sliepen op de planken
Van het tooneel, van 't goede spelen moe,
Driemaal ging ik tot hen en vond tot driemaal toe
Hen slapend liggen. Toen sprak ik: „slaapt verder,
De kudde wordt verstrooid van haren herder,
Want hij die mij verkocht heeft, is nabij...."
Afschuw en walg van hem vervulden mij
Toen ik zijn veile kus mij toe zag komen....
Doch, daar 't verraad in 't spel was opgenomen

En ik den tekst wou volgen voet voor voet,
Ben ik, ontsteld, den dronken overmoed,
En mijn verrader tegemoet getreden
En heb al spelende en als in een spel doorlèden
Den smaad dien 't best zijn dichter heeft geproefd.
Zij bonden mij en tot den dood bedroefd —
En 't wàs slechts spel! — ging ik waar zij mij voerden,
Waar valsche blikken op mijn huiskomst loerden
En ik een kaakslag kreeg, zóó onverdiend,
Dat tranen mij uit de oogen sprongen, „Vriend!"
Heb ik gevraagd: „heb ik zoo slecht gespeeld
De Christus-rol, dat gij mij zóó bedeelt....
En mij die smaad als loon wordt toegemeten?"
Ook in een spel doet nog een kaakslag zeer!
Want, even slechts, was ik den tekst vergeten:
Een Christen is niet beter dan zijn Heer.
Voorts heb 'k gezwegen tot de hanen kraaiden
En, waar het schijnsel van een wachtvuur waaide,
De stem gehoord van mijn verloochening
Waarna een man, in eenen mantel, ging
Naar buiten en ik hoorde, dat hij schreide....
'kWerd valsch beschuldigd, met geveinsd meelijden
Omgeven, mijn gelaat bedekt met vuil;
Geblinddoekt ging de wereld voor mij schuil
En haar ellenden. Toen heb ik bevonden:
Dat, in een wereld, stervend aan haar zonden,
Geen, ongestraft, de rol van Christus speelt,
En dat 't alleen de liefde is die alles heelt.
Kazerne-volk verkortte mij den nacht
Met walgelijk gespot en ik bedacht
Hoe bitter wel de werk'lijkheid moest zijn
Als spelend reeds en in een spel, de pijn
Van zulk een nacht bijna niet is te dragen.
Later werd mij een mantel omgeslagen

Van rooden hoon en scharlaken plezier —
En na een nacht van schennis sta ik hier
Om mijne Christus-rol ten einde toe te spelen.
Gij kunt beginnen Machten, mij te oordeelen
Waarna 'k mijn vonnis trouw zal ondergaan....
Mijn spelers spreekt! Waarin heb ik misdaan?

MACHTEN.

Halt! Eerst gerepeteerd voor 't spel blijft steken.
Wij allen struik'len en de beenen breken!

DE SPELER.

Mijn spelers zijn rolvast, als gij het zijt

DE DICTATOR.

Wij evenzeer! Speler, wij zijn bereid!
Sinds vastbesloten wij reeds 't vonnis velden,
Waarna de straf in volle kracht gaat gelden....
Het vonnis is bekend....

DE SPELER.

Doch niet de schuld —
Dus wensch ik, om den tekst, dat gij mij duldt
Eerst voor uw hoogen Raad nog te verschijnen;
Want 'k wil gevonnisd worden door de mijnen,
Door geld en sluwheid in uw hand verdwaald.

DE DICTATOR.

Het heeft geen zin dat nog het volk herhaalt,
Waartoe reeds wij, met macht bekleed, besloten.
Speler! het volk verstoot, dien wij verstooten!
Het volk heeft slechts den wil, dien ik hem gaf;
Doch wenscht gij, dat het volk aan U de straf
Voltrekt, mij goed! die macht is hem gegeven!

DE SPELER.

De dichter heeft een ander spel geschreven:
Uw tekst is ingekort!

VOLK.

Speel voort! Speel voort!

DE SPELER.

Spelers, wèlk spel?

VOLK.

Elk spel!

MACHTEN.

Ons spel !

VOLK.

Accoord!

DE SPELER.

Daartegen moet ik mij met kracht verzetten —
Uit eerbied voor de Christus-rol beletten
Dat, wie 't ook zij, door een coupure schendt
Der wereld treurspel dat geen weerga kent!
Ik sta de schoonheid voor en óók de waarheid....

VOLK.

Ai!

DE DICTATOR.

Wat is waarheid?

DE SPELER.

Vraagt gij: wat is klaarheid,

Wanneer de zomerzon U overstelpt met licht?
Voor waarheid mist ge 't innerlijk gezicht —
Ik stel mijn rol tot uw beschikking heeren!

DE DICTATOR.

Dan spelen wij 't spel door op eigen krachten!

VOLK.

Wij spelen door!

DE SPELER.

Doch, zònder mij voortaan!

MACHTEN.

Met U!

VOLK.

Met U!

DE DICTATOR.

Gij zijt hier onderdaan!

VOLK.

Naar 't kruis! Naar 't kruis!

DE SPELER.

Zult gij Gods treurspel schenden?

DE DICTATOR.

Die 't spel begon, zal ook het spel volenden!

DE SPELER.

Ik heb verstaan....

MACHTEN.

Gij hebt het volk misleid!

DE SPELER.

Dus: wat als spel begon wordt harde werklijkheid?

VOLK.

Naar 't kruis!

DE DICTATOR.

Gij hebt de wetten overtreden!

DE SPELER.

Zoo sta mij toe mij voor dat spel te kleeden....

HIJ LEGT ZIJN PRUIK VAN LANGE HAREN AF; TREKT DE BAARD VAN ZIJN GELAAT, DOET DE WITTE CHRISTUS-KLEEREN UIT EN STAAT IN ZIJN GEWOON BURGERPAK; IN DE HEMDSMOUWEN.

En te verschijnen voor uw hoogen Raad
Als Christen èn als speler, in 't gewaad
Dat ik als Christen in ùw schouwspel dien te dragen:
Het burgerpak!

DE DICTATOR.

Hebt gij nog meer te vragen?

DE SPELER.

Mijn kleed is klaar: dit is mijn bruiloftskleed....

DE DICTATOR.

Uw hoed?

DE SPELER.

Een kroon!....

DE DICTATOR.

Een kroon?

DE SPELER.

Van doornen wreed:
De lauwerkrans des spelers om mijn slapen....

DE DICTATOR.

Ziehier uw kroon!

DE SPELER.

Zoo word ik gansch herschapen....
Zóó worden rozen in mijn ziel geplant;
Geef mij de rietstok!

DE DICTATOR.

Hier!

DE SPELER.

Kom in mijn hand
Mijn tengre scepter, dat ik U niet breke....
Gepluimde zoon der zoete waterbeken,
Blijf in mijn hand en spreek mij van den Visch,
Wiens kracht in mij door Vuur en Water is....
Breng mij den spiegel nu en laat me kijken....
Nù gaat mijn uiterlijk op Hem gelijken!

MACHTEN.

Dwaas!

VOLK.

Arme dwaas!

DE SPELER.

Broeders, niet dwaas genoeg
Bij Hem die aller schulden op zijn schouders droeg!
Gij weet: wanneer ik speel mag niets mankeeren....
Waar zijn de kunstenaars, die mij grimeeren?
Alles moet àf zijn: alles even schoon —
Want ik ben kunstenaar; ik ben de zoon
Van die de wereldwei vol basilieken bouwden....
Mannen! Ik heb een vaandel hoog te houden!
Begrijpt toch dat ik fier ben op mijn faam —
Want méér dan 't leven is de goede naam;
Het spel is heilig, Godspel dubbel heilig;
Vergeeft me, broeders, 'k weet de kunst niet veilig
Als aan de voorbereiding iets ontbreekt....
Ziet, veiligheid geeft vastheid en die kweekt
De noodige bravour die 't spel moet dragen....

DE DICTATOR.

Zijt gij haast klaar den sprong in 't spel te wagen?

DE SPELER.

Nòg niet! Geduld!

DE DICTATOR.

Verlies geen tijd, maak spoed!

DE SPELER.

Voor 't vonnis wordt geveld en zich de stoet
Formeert, voorafgegaan door de parade
Der heiligschenners, die nooit bloed versmaden —
Eèrst nog de grime: eerst aan de zuil
Voor het toilet.... en maakt mij prachtig vuil.

DE DICTATOR.

Dweper!

VOLK.

Fantast!

DE KUNSTENAAR.

Hij zingt den lof der dwazen!

DE SPELER.

Ik wil de wereld door goed spel verbazen —
Neen! geen ras-speler die 't effect versmaadt;

DE DICTATOR.

Geef hem wat hij U vraagt: een schoon gewaad
Van striemen, knechten!

DE SPELER.

Hoe zou ik niet dwepen
Die door zoo'n treurspel gansch ben aangegrepen?

VOLK.

Naar 't kruis! Naar 't kruis!

DE SPELER.

Broeders, ik ben zóó klaar;
Bindt mij de handen in dat schoon gebaar
Van bidden, boeten en gedurig dulden —
Voor mijne schuld, èn uwe èn alle schulden....

DE DICTATOR.

Voert hem dan heen en legt de laatste hand
Aan zijn toilet en zet hem in den brand
Van prachtig vuil en schitterende pijnen....

DE SPELER.

Dan zal ik uitgedoscht voor U verschijnen
In de gestalte, die bij 't schouwspel past;
Versiert me dus: ik houd den spiegel vast....

SOLDATEN VOEREN DEN SPELER WEG EN TEGELIJK ZET DE RADIO DANSMUZIEK IN — ALLE SPELERS GRIJPEN ELKANDER VAST EN DANSEN — HEEL 'T TOONEEL IS EEN VERWARRING — DANSEN TOT DE SPELER WEER WORDT VOORGEBRACHT — DAN VALT ALLES DOODSTIL; DE SPELER WORDT GESTUT DOOR TWEE SOLDATEN, DE AGENTEN STAAN IN DE HOUDING, DE SOLDATEN PRESENTEEREN 'T GEWEER EN MARCHEEREN DAN EEN PAAR MAAL IN PARADEPAS AAN HEM VOORBIJ.

DERDE TOONEEL.

DE SPELER.

Nu wordt de wereld duister voor mijn oogen....

DE DICTATOR.

Aanschouwt den speler!

STEMMEN.

Op en top voltogen!

DE DICTATOR.

Zijt gij nu luisterrijk genoeg verlet?
Ontbreekt misschien nog iets aan uw toilet?
Zie in uw spiegel die U niet bedriegt....

VOLK.

Hij slaapt!

STEMMEN.

Hij slaapt!

DE DICTATOR.

Hij schijnt in slaap gewiegd!
Speler, ontwaak! Het spel wacht, het publiek!

STEMMEN.

De lauwerkrans!

VOLK.

Hij slaapt!

STEMMEN.

Hij is doodziek!
Ha! hij is blind de schouwspelman! Neen stom!
En zonder taal!

VOLK.

Speelman!

DE KREUPELE.

Zie, hij is krom
En kreupel!

VOLK.

Speelman!

STEMMEN.

Hé daar! Kunstenaar!

DE DOOVE.

Ha, hij is doof.

VOLK.

Speelman!

DE DOOVE.

Hij hoort geen snaar!

DE MELAATSCHE.

Kom, kijk eens in den spiegel hoe melaatsch
Gij zijt! Toe, vogelschrik, neem in mijn plaats
Den ratel!

VOLK.

Speelman!

DE ONWETENDHEID.

Kinderschrik ontwaak!
Hoort dit bij 't spel?.... Is spelen zùlk een taak?
Eischt spelen bloed!.... Komt dit bij menschen voor?
Speler ontwaak!

VOLK.

Speelman!

DE ONWETENDHEID.

Speel spoedig door!

DE DICTATOR.

Het spel staat stil!

VOLK.

Het bloedt....

STEMMEN.

Het sterft! Het sterft!

DE DICTATOR.

Hij is te zwaar versierd!

DE FILMSTER.

Te rood geverfd!

STEM.

Speelman! wie heeft den spiegel U ontnomen?

VOLK.

Speelman!

DE DICTATOR.

't Wordt tijd om tot U zelf te komen:
De nacht is om!

STEMMEN.

De bruidegom is daar!

VOLK.

Speelman, ontwaak!

DE KUNSTENAAR.

De kunst is in gevaar!

DE ONWETENDHEID.

Zwak oeverriet, uw rietstok is gebroken....

DE DICTATOR.

Zoo wordt elk kwaad weer door zich zelf gewroken;

DE KAPITALIST.

Het is al spel wat deze speelt!

DE ONWETENDHEID.

Hij schreit!

DE DICTATOR.

Wie 't volk misleidt, wordt door het volk misleid,

SOLDAAT.

Dokter, voel eens die pols!

DE DOOD.

Ze slaat nog even;

STEMMEN.

Speelman!

DE DOOD.

Ik zal hem een injectie geven....
Hij komt al bij....

VOLK.

Speelman!

DE DOOD.

En 't spel kan voort!

VOLK.

Speelman, het is nog ver!

DE DOOVE.

De Doove hoort....

VOLK.

Hij ziet! Aanschouw....

STEM.

Daar opent hij zijn oogen,

DE ONWETENDHEID.

Het is nog ver!

STEM.

Hij heeft zijn mond bewogen....

VOLK.

Hoort! hij gaat spreken....

DE DICTATOR.

Wie heeft hem verstaan?

VOLK.

Niemand!

DE KREUPELE.

Hij richt zich op, zie hij wil gaan!

VOLK.

Laat hem begaan!

STEM.

Hij heeft zich zelf verheven....

DE ONWETENDHEID.

Speler, wie heeft uw rol zoo fel beschreven?
Zijt gij weer hier en speelt gij nu weer voort?

DE SPELER.

Mijn ziel stond bevend voor haar Koning....

VOLK.

Hoort,
De Koninklijke speler gaat weer spreken.

STEM.

Zijn ziel heeft in haar spiegel zich bekeken;
Ook die is klaar met haar toilet....

SOLDAAT.

Geeft acht!

DE SPELER.

Het spel is uit!....

DE DICTATOR.

Doch alles niet volbracht....

DE SPELER.

Het masker is de wereld afgetrokken....
Het spel ging uit....

VOLK.

Het bloedt!

DE SPELER.

Hier moèt het stokken!

Leg af uw lappen, wereld en grimas
En toon me uw naakt gelaat van stof en asch:
Van nu af is het leven weer begonnen,
Spelend hebt gij den speler overwonnen;
Hier komt een Christen voor de wereld staan:
Beschuldig hem!

DE DICTATOR.

Het spèl moet verder gaan!
Wij hebben onze handen in onschuld reeds gewasschen

VOLK.

Preek voor de kraaien als zij om U krassen!

DE DICTATOR.

Het vonnis viel; de straf is opgelegd....

DE SPELER.

Wie klaagt mij aan? Het recht roept weer om recht!

DE DICTATOR.

Gij hebt geen recht!

DE SPELER.

De waarheid roept om leven!

DE DICTATOR.

Leven en dood zijn in mijn hand gebleven;
De dood! 'k blaas als een blad U uit mijn hand;
Gij zijt mijn slaaf!

DE KAPITALIST.

Gij hebt geen vaderland!

DE SPELER.

Dan is de Christen óók aan U bezweken
Zooals de speler en mèt hem het Licht....

DE DICTATOR.

Wat wenscht gij verder nog voor eereteeken
Te dragen?

DE SPELER.

Het kruis! — Voor uw geweld gezwicht
En als een tarwe door uw macht gedorschen,
Zal ik het kruis dan als een Christen torschen
Niet als een speler meer: het spèl is uit....
Zooals een visscher netten draagt en buit....
Naar huis en als een man zijn schaduw verder....
Zoo draagt de landman zijne ploeg, de herder
Zijn lam en ook de krijger weer zijn schild....
De jager keert met weitasch en met wild,
De honden bassen in de diepe bosschen....
En Kaleb keert met zware druiventrossen
En met de wijsheid van een vruchtbaar land....
Op aarde wordt een nieuwe boom geplant
Waaraan haar vruchten rijpen ter verlossing;
Steeds zorgt de aarde zelf voor haar bebossching
En heel de wereld komt vol vruchtbaar hout ;
Zij wordt één woud: één donker, vruchtbaar woud....
De ceders groeien uit het dal van tranen
En langs de waterloopen staan platanen....

DE DICTATOR.

Vooruit, plataan! Gij treitert ons geduld!

VOLK.

Ceder, marcheer!

DE DICTATOR.

Uw taak is niet vervuld.

DE SPELER.

'k Ben als een blad in uwe hand gebleven,
Derhalve kunt gij nemen mij of geven;
Ik ben voor U als de gevallen vrucht,
Die niets meer deeren kan en niemand ducht....
Ik ben ùw vrucht....

DE DICTATOR

Zijt gij bereid te zwijgen?....

DE SPELER.

Volkomen klaar de ladder te bestijgen
Naar beter luchte' uit uw bereik en hand:
Wie zeide mij: ik had geen vaderland?

DE KAPITALIST.

Wij vegen U als slijk van onze voeten.

DE SPELER.

Met vreugde nog zal ik het uur begroeten
Dat gij mij van uw voeten veegt als slijk:
Wie zeide daar: ik won geen koninkrijk?

DE WAPENFABRIKANT.

Wij kunnen deze dwaasheid niet aanhooren.

DE SPELER.

De dwaasheid van een kind dat wordt geboren
En reeds zijn vader en zijn moeder kent:
Wie zeide mij: ik had geen testament?....

Dit is mijn testament vóór ik ga sterven:
De wereld voor mijn voeten valt in scherven.
Hoort: voor de kindren van dit aardsche huis
Is er geen redding dan in Christus' Kruis!

DE DICTATOR (TOT RAADSHEER).

Dan zult gij spoedig daar uw redding vinden.
Formeer den stoet en leid den optocht, blinde,
Bewijs den speler deze laatste eer.

DE RAADSHEER.

De spelers op hun post! Soldaten in 't geweer!

DE ONWETENDHEID.

Ik draag den hamer en den nagelbak
Daar ik onwetend ben en nog te zwak
Met U den last van dit droef spel te dragen....

DE RAADSHEER.

Voorafgegaan door doffe trommelslagen,
Komt eerst het kruis, als bij een ommegang....

DE SPELER.

Eén wensch nog, wereld!

DE DICTATOR.

Maak hem niet te lang.

DE SPELER.

Dat gij den zondaar dien gij dra gaat rechten
Niet als den Meester moogt aan 't kruishout hechten
Doch omgekeerd....

DE DICTATOR.

Begrepen! het is goed.

DE SPELER.

Zooals men aas aan eenen angel doet —
Zóó loop ik beter kans den Visch te visschen
En gij zijn Leven, dat gij niet kunt missen
In deze wereld zonder vrede en brood....
Zoo wordt mijn leven vruchtbaar en mijn dood.

DE DICTATOR.

Kom, Christenziel, vertrek en ga in vrede,

DE RAADSHEER.

De speler wordt verzocht om aan te treden
En nà hem Adam, man met het houweel,
Na Adam, voor den voet, heel 't schouwtooneel
Zooals het speelde en speelt: wij gaan vertrekken!

DE DICTATOR.

Wij blijven trouw hier de achterhoede dekken.

DE STOET TREKT, ALS AANGEGEVEN, MET DOFFE TROMMELSLAGEN VOORT. OP 'T BOVENPLAN HEEFT DE KERK HET VEXCILLA REGIS AANGEHEVEN — DE BERG VULT ZICH MET VOLK.

ALS DE SPELER MET ZIJN KRUIS BOVEN IS AANGEKOMEN, SLUIT ZICH HET BOVENGORDIJN: DE TROMMEN BLIJVEN SLAAN, TERWIJL EEN ORGEL HET INTROITUS BEGINT TE SPELEN UIT DE MIS VAN KRUISVERHEFFING: NOS AUTEM GLORIARI OPORTET....

DAARNA ZINGT EEN KOOR HETZELFDE GEZANG, DAARNA HET KYRIE. DE MACHTEN ZITTEN BEWEEGLOOS OP HUN ZETEL. TEGEN DEN ACHTERGROND STAAN DE DAEMONEN EN DE DOOD; DE AGENTEN STIJF IN DE HOUDING.

GORDIJN.

EVULGETUR.

Zoeterwoudae, 1 Sept. 1936

fr. Dr. H. VAN ROOIJEN, o. s. c.

ad hoc deput.

Auteursrecht voorbehouden.
Tot verkrijging van opvoeringsrechten, wende men zich tot de Uitgeefster:
UITGEVERIJ „VOX ROMANA" TE ROTTERDAM.